

POSLOVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA I ZNAČAJ NA FINANCIJSKOM TRŽIŠTU RH

Dragičević, Nikolina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:014006>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE

Nikolina Dragičević

**Poslovanje osiguravajućih društava i značaj na
financijskom tržištu RH**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2020.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE

Nikolina Dragičević

**Poslovanje osiguravajućih društava i značaj na
financijskom tržištu RH**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Financije i bankarstvo

Mentor: mr. sc. Željko Martišković

Matični broj studenta: 0619407014

Karlovac, 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. TEORIJSKE ZNAČAJKE OSIGURANJA	6
2. 1. Pojam, razvoj i vrste osiguranja	6
2. 2. Uloga i značajke osiguravajućih društava	7
2.3. Specifičnosti životnih osiguranja vezane uz ulogu osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora	9
2.4. Specifičnosti neživotnih osiguranja vezane uz ulogu osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora	13
2. 5. Značaj osiguranja od odgovornosti za osiguravajuća društva	15
3. OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ	20
3. 1. Razvoj industrije osiguranja u Republici Hrvatskoj	20
3. 2. Najznačajnija osiguravajuća društva u Republici Hrvatskoj	21
3. 3. Poslovanje osiguravajućih društava u Republici Hrvatskoj	25
4. FINANCIJSKI ZNAČAJ OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA NA TRŽIŠTU RH	32
4. 1. Važnosti osiguravajućih društava za tržište Republike Hrvatske	32
4. 2. Financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja društava za osiguranje	35
4. 3. Osiguravajuća društva i ukupna financijska imovina Republike Hrvatske	37
4. 4. Budućnost osiguravajućih društava na tržištu Republike Hrvatske	41
5. ZAKLJUČAK	43
LITERATURA	45
POPIS TABLICA	48

SAŽETAK

Dugogodišnji trend globalizacije i deregulacije utjecali su na slabljenje uloge tradicionalnih bankovnih institucija i jačanje uloge društava za osiguranje kao financijskih posrednika. Društva za osiguranje važni su sudionici financijskoga tržišta i predstavljaju bitan čimbenik gospodarskoga razvoja svake zemlje. Primarna funkcija društava za osiguranje jest osiguranje pojedinaca od opasnosti koje donosi neizvjesna budućnost. U gospodarskom smislu, osiguranje predstavlja instrument kojim pojedinac relativno mali iznos premije osiguranja zamjenjuje za relativno velik i neizvjestan financijski gubitak koji bi bio moguć kad ne bi bilo osiguranja. Cilj je društava za osiguranje oblikovanje stabilnoga investicijskog portfelja koji će svojom veličinom i kvalitetom osigurati dovoljno sredstava za pokriće rizika preuzetih osiguranjem, pokriće troškova poslovanja osiguravajućega društva i ostvarenje zarade. Društva za osiguranje svojom strategijom ulaganja pridonose razvoju svih segmenata financijskoga tržišta, odnosno njihova razborita, promišljena, a ujedno i konzervativna strategija ulaganja pridonosi stabilizaciji gospodarstva neke zemlje i društvene zajednice u cjelini. U ovom radu napravljena je analiza poslovanja osiguravajućih društava i njihov financijski značaj na tržištu Republike Hrvatske.

Ključne riječi: *financijsko tržište, financijski pokazatelji uspješnosti osiguravajućih društava, neživotno osiguranje, osiguravajuća društva, životno osiguranje*

SUMMARY

Longtime globalization and deregulation trends have influenced the weakening of the role of traditional banking institutions and the strengthening of the role of insurance companies as financial intermediaries. Insurance companies are important participants in the financial market and are an important factor in the economic development of each country. The primary function of insurance companies is to protect individuals from the dangers of an uncertain future. In economic terms, insurance is an instrument by which an individual substitutes a relatively small amount of insurance premium for a relatively large and uncertain financial loss that would be possible in the absence of insurance. The aim of insurance companies is to create a stable investment portfolio that, by its size and quality, will provide sufficient resources to cover the risks taken out by insurance, to cover the costs of an insurance company, and to make a profit. With their investment strategy, insurance companies contribute to the development of all segments of the financial market, that is, their prudent, thoughtful, and at the same time, conservative investment strategy contributes to the stabilization of the economy of a country and of the social community as a whole. This paper analyzes the operations of insurance companies and their financial importance on the Croatian market.

Key words: *financial market, financial performance indicators of insurance companies, non-life insurance, insurance companies, life insurance*

1. UVOD

Osiguranje je ekonomski institut društvenoga i gospodarskoga života kojim se zaštićuje pojedinac, poslovni subjekt i gospodarski razvoj od ekonomski štetnih posljedica prirodnih sila i nesretnoga slučaja. Osiguranje je zapravo gospodarska djelatnost u kojoj se zainteresiranima pruža ekonomska zaštita od različitih opasnosti koje ugrožavaju njihovu imovinu ili tjelesni integritet. Smisao i svrha zaštite ostvaruje se unaprijed prikupljenim sredstvima koja se poslije koriste za nadoknadu materijalnih i nematerijalnih gubitaka (oštećenja imovine i tjelesne ozljede). Sustav osiguranja ima dvije temeljne funkcije, a to su funkcija zaštite i mobilizacijsko-alokacijska funkcija. Osnovno je obilježje djelatnosti osiguranja da ono kroz različite organizacijske oblike pruža ljudskoj zajednici ekonomsku sigurnost. Današnju ekonomiju karakterizira i veliki razvoj specijalizacije, koja je bitan pokretač industrijskoga razvoja, ali je upravo stoga izložena međuzavisnosti i ranjivosti, a sve to daje poseban značaj osiguranju, upravljanje ekonomikom osigurljivosti rizika postaje jedan od temeljnih aspekata ekonomije usluga, čime osiguranje postaje sve značajnije na ekonomskom, političkom i općenito socijalnom polju.

Društva za osiguranje sudionici su financijskoga tržišta i predstavljaju bitan čimbenik gospodarskoga razvoja svake zemlje, a primarna im je funkcija osiguranje pojedinaca od opasnosti koje donosi neizvjesna budućnost. U gospodarskom smislu, osiguranje predstavlja instrument kojim pojedinac relativno mali iznos premije osiguranja zamjenjuje za relativno velik i neizvjestan financijski gubitak koji bi bio moguć kad ne bi bilo osiguranja. Društva za osiguranje vrlo su važni institucionalni investitori na financijskom tržištu, budući da iz temeljne djelatnosti društava za osiguranje proizlazi značaj investicijskih aktivnosti i kreiranja investicijskoga portfelja. Hrvatsko tržište osiguranja doživjelo je značajne promjene u posljednjih dvadeset godina. Manjak konkurencije u prijašnjem razdoblju doveo je do smanjenja motiviranosti za ulaganja i inovacije. Jačanje konkurencije u industriji osiguranja bilo je prisutno i zbog ulaska stranoga kapitala na tržište osiguranja jer se broj stranih društava sve više povećavao. Daljnja preobrazba industrije osiguranja rezultat je globalizacije i liberalizacije tržišta, a preuzimanje našega najstarijeg osiguravajućeg društva Croatia osiguranja od strane Adris grupe u 2014. godini najveće je preuzimanje u industriji osiguranja. Cilj izrade ovoga rada jest prikazivanje razumijevanja pojma, razvoja i vrsti osiguranja, kao i uloge te glavnih značajki osiguravajućih društava, kao i razvoja industrije osiguranja u Republici Hrvatskoj te najznačajnijih osiguravajućih društava unutar industrije. Kao cilj rada

nameće se i potreba analiziranja usluga, cijena i povoljnosti osiguravajućih društava u Republici Hrvatskoj.

Prvi dio rada odnosi se na pojam, razvoj i vrste osiguranja, ulogu i značajke osiguravajućih društava, specifičnosti životnih osiguranja vezane uz ulogu osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora, kao i specifičnosti neživotnih osiguranja vezane uz ulogu osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora te važnost osiguranja od odgovornosti za osiguravajuća društva.

Drugi dio rada posvećen je razvoju industrije osiguranja u Republici Hrvatskoj, najznačajnijim osiguravajućim društvima u Republici Hrvatskoj te poslovanju osiguravajućih društava u Republici Hrvatskoj. U 2018. godini tržište osiguranja ostvarilo je najvišu stopu rasta od 2007. godine. Ostvareni rast od 8,8 posto (%) budi optimizam da će se kroz ekonomski oporavak ponovno dinamizirati tržište osiguranja. Profitabilnost djelatnosti osiguranja, mjerena kombiniranim razmjerom, razmjerom šteta i razmjerom troškova pokazuje zadovoljavajuću razinu profitabilnosti u odnosu na prethodna razdoblja. U 2018. godini kombinirani razmjer iznosio je 98 % i prvi put od 2003. bio je ispod 100 %. U strukturi ukupne premije osiguranja u 2018. godini životna osiguranja, ukupno promatrano s udjelom od 31,8 %, predstavljaju najznačajniju skupinu osiguranja. Drugo po važnosti jest osiguranje od automobilske odgovornosti s udjelom od 22,11 %, koje bilježi daljnji trend pada udjela slijedom korekcije cijena na tržištu. Slijede ga ostala neživotna osiguranja s 16,97 %.

Treći dio rada stavlja naglasak na financijski značaj osiguravajućih društava na tržištu Republike Hrvatske. Osiguravajuća društva mogu biti važna za stabilnost financijskih sustava, uglavnom zbog toga što su veliki ulagači na financijskim tržištima, zbog sve većih veza između osiguravatelja i banaka i zbog toga što osiguravaju financijsku stabilnost kućanstava i financija osiguravajući svoje rizike. Sektor osiguranja tradicionalno se smatra relativno stabilnim segmentom financijskoga sustava. To je uglavnom zbog toga što se bilanca većine osiguravatelja, za razliku od banaka, sastoji od relativno nelikvidnih obveza koje osiguravaju osiguravatelje od rizika brzoga nedostatka likvidnosti koji može suočiti banke. Pored toga, osiguravatelji uglavnom nisu značajan potencijalni izvor sustavnoga rizika. Jedan od glavnih razloga takvoga stava jest taj što osiguravatelji nisu međusobno povezani u onoj mjeri kao što su banke, na primjer, na međubankarskim tržištima i platnim sustavima. Sektor osiguranja,

međutim, može biti izvor ranjivosti finansijskoga sustava, a neuspjeh osiguravatelja može stvoriti finansijsku nestabilnost.

2. TEORIJSKE ZNAČAJKE OSIGURANJA

2. 1. Pojam, razvoj i vrste osiguranja

Osiguranje je ekonomski institut društvenoga i gospodarskoga života kojim se zaštićuje pojedinac, poslovni subjekt i gospodarski razvoj od ekonomski štetnih posljedica prirodnih sila i nesretnoga slučaja. Osiguranje (engl. *insurance*) zapravo je gospodarska djelatnost u kojoj se zainteresiranima pruža ekonomska zaštita od različitih opasnosti koje ugrožavaju njihovu imovinu ili tjelesni integritet.¹ Smisao i svrha zaštite ostvaruju se unaprijed prikupljenim sredstvima koja se poslije koriste za nadoknadu materijalnih i nematerijalnih gubitaka (oštećenja imovine i tjelesne ozljede).² Sustav osiguranja ima dvije temeljne funkcije, a to su funkcija zaštite i mobilizacijsko-alokacijska funkcija. Funkcija zaštite odnosi se na neposrednu i posrednu zaštitu, pa tako neposredna zaštita obuhvaća sustav preventive, koji se ostvaruje prihvaćanjem i primjenom tehničkih standarda i normi te sustavom represije, koji podrazumijeva poduzimanje mjera za spašavanje ljudi i imovine. Posredna zaštita podrazumijeva pak isplatu odšteta koje osiguranicima isplaćuju društva za osiguranje za one rizike koji su definirani ugovorima o osiguranju, a ima pokriće u prihodima koje društva za osiguranje prikupljaju obračunom i naplatom premija osiguranja.³ S druge strane, mobilizacijsko-alokacijska funkcija izražava se u redistribuciji štednje suficitarnih sektora i njezinoj alokaciji deficitarnim sektorima kanalima financijskih tržišta.

Osnovno je obilježje djelatnosti osiguranja da ono kroz različite organizacijske oblike pruža ljudskoj zajednici ekonomsku sigurnost.⁴ Današnju ekonomiju karakterizira i veliki razvoj specijalizacije koja je bitan pokretač industrijskoga razvoja, no upravo je stoga izložena međuzavisnosti i ranjivosti, a sve to daje posebnu važnost osiguranju. Upravljanje ekonomikom osigurljivosti rizika postaje jedan od temeljnih aspekata ekonomije usluga, čime osiguranje postaje sve značajnije na ekonomskom, političkom i općenito socijalnom polju.

Klasične su podjele osiguranja prema mjestu ostvarenja rizika, a to su kopneno, pomorsko i zračno te prema predmetu osiguranja, kao osiguranje imovine (osiguranje stvari, pomorsko-

¹ Pavić, D. (2009) Ugovorno pravo osiguranja. Zagreb: Tectus, str. 7.

² Enciklopedija, Osiguranje, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45672> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.).

³ Ibidem.

⁴ Pavić, D. (2009) Ugovorno pravo osiguranja. Zagreb: Tectus, str. 7.

transportno osiguranje), osiguranje od odgovornosti te osiguranje osoba.⁵ Prema obliku organizacijskoga vođenja poslova, osiguranje se dijeli na uzajamno i premijsko, prema kriteriju obveznosti dijeli se na dobrovoljno i obvezno, prema pravnoj naravi osiguravateljeve obveze na isplatu osigurnine na odštetna osiguranja i osiguranja na određenu svotu, prema načinu izravnavanja rizika na osiguranje, suosiguranje i reosiguranje, a prema kriteriju broja osiguranika na pojedinačno i kolektivno (skupno) osiguranje.⁶ Osiguranje se može promatrati s ekonomskoga, organizacijskoga, tehničkoga, sociološkoga i pravnoga motrišta. Prema Zakonu o osiguranjima, skupine osiguranja dijele se na: neživotna osiguranja i životna osiguranja. Podskupine osiguranja dijele se na: osiguranje od nezgode i zdravstveno osiguranje, zatim osiguranje motornih vozila, pomorsko i transportno osiguranje, osiguranje zrakoplova, osiguranje od požara i druga osiguranja imovine, osiguranje od odgovornosti, kreditno osiguranje i osiguranje jamčevine.

2. 2. Uloga i značajke osiguravajućih društava

Osiguravajuća društva predstavljaju nebankarske financijske institucije za razvitak ugovorne štednje, a karakterizira ih stalan i stabilan priljev novčanih sredstava u obliku uplata premija osiguranja. Glavna karakteristika ovih sredstava jest njihova dugoročnost pa upravo stoga i novčani fondovi koji se formiraju na osnovi uplaćenih premija da bi društva mogla obavljati osnovnu djelatnost osiguranja imaju dugoročni karakter.⁷ Stabilnost priljeva i odljeva novčanih sredstava omogućava društvima za osiguranje plasman slobodnih sredstava u različite oblike investiranja. Najčešći oblici investiranja društava za osiguranje su investiranje u državne obveznice i obveznice poduzeća, a osim toga, stabilnost novčanih tijekova društava za osiguranje omogućava im da djeluju kao financijski posrednici između financijski suficitarnih i financijski deficitarnih jedinica.⁸

Ključna uloga osiguravajućih društava jest osigurati posrednu ekonomsku zaštitu. Međutim, osiguravajuća društva obavljaju i druge funkcije od kojih je, s aspekta utjecaja na privredni rast i razvoj, najznačajnija mobilizacija financijskih sredstava, odnosno poslovi financijskoga posredovanja. Obavljajući poslove financijskoga posredovanja, osiguravajuća društva imaju

⁵ Pavić, D. (2009) Ugovorno pravo osiguranja. Zagreb: Tectus, str. 9.

⁶ Ibidem.

⁷ Bošnjak, A. (2016) Utjecaj institucionalnih investitora na gospodarski rast zemalja OECD. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, str. 12.

⁸ Nikolić, N., Pečarić, M. (2012) Uvod u financije. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, str. 171.

značajnu poziciju u financijskom sustavu kao institucionalni investitori. Cilj osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora jest da osiguraju dodatnu likvidnost na financijskom tržištu, maksimiziraju profit uz prihvatljivu razinu investicijskoga rizika te prikupe sitan, slobodan kapital i stave ga u funkciju privrednoga rasta i razvoja.⁹

Društvo za osiguranje trgovačko je društvo, pravna osoba, obveznik vođenja računovodstva, veliki poduzetnik koji od dana upisa u sudski registar mora voditi poslovne knjige, sastavljati financijska izvješća, izvješćivati nadzorno tijelo i objavljivati financijska izvješća.¹⁰ Društvo za osiguranje mogu osnovati pravne i fizičke, domaće i strane osobe te osobe država članica pod uvjetima iz Zakona o osiguranju. Također, društvo može biti osnovano samo kao dioničko društvo ili društvo za uzajamno osiguranje.¹¹ Poslove osiguranja može obavljati¹²:

- 1) društvo za osiguranje sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje je dobilo dozvolu nadzornoga tijela za obavljanje poslova osiguranja,
- 2) podružnica stranoga društva za osiguranje koja je dobila dozvolu nadzornoga tijela za obavljanje poslova osiguranja,
- 3) društva za osiguranje države članice koje, sukladno ovom Zakonu, ima pravo obavljati poslove osiguranja na području Republike Hrvatske neposredno ili preko podružnice.

Djelatnosti društava za osiguranje mogu biti životna osiguranja, neživotna osiguranja ili kombinacija životnih i neživotnih osiguranja pa se u skladu s tim društva za osiguranje klasificiraju na društva za osiguranje registrirana za ugovaranje i zaključenje ugovora o neživotnim osiguranjima, društva za osiguranje registrirana za ugovaranje i zaključenje ugovora o životnim osiguranjima te kompozitna društva. Mobilizacijom financijske štednje osiguravajuća društva unapređuju efikasnost financijskoga sustava na tri načina¹³:

- 1) doprinose smanjenju transakcijskih troškova povezivanjem suficitnih i deficitnih sektora financijske štednje,

⁹ Maković, B., Njegomir, V. (2015) Osiguravajuća društva u ulozi institucionalnih investitora. Sarajevo: Sors, str. 25.

¹⁰ Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO, str. 45.

¹¹ Zakon o osiguranju, Narodne novine broj 30/15.

¹² Zakon o osiguranju, NN 30/15.

¹³ Maković, B., Njegomir, V. (2015) Osiguravajuća društva u ulozi institucionalnih investitora. Sarajevo: Sors, str. 30.

- 2) kreiraju likvidnost – osiguranici imaju trenutni pristup financijskim sredstvima po osnovu naknade šteta i štednje u slučaju nastanka osiguranoga slučaja, a korisnici financijskih sredstava imaju mogućnost odloženoga vraćanja pozajmljenih sredstava, čime se eliminira nelikvidnost karakteristična za direktne odnose financiranja i
- 3) osiguravaju ekonomiju obujma u investiranju jer su mobilizirana ogromna sredstva po osnovu akumuliranja sitnih iznosa premija pojedinačnih osiguranika, čime se osigurava podrška za velike investicijske projekte i potiče ekonomska efikasnost.

2. 3. Specifičnosti životnih osiguranja vezane uz ulogu osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora

Veličina i važnost institucionalnih investitora povećava efikasnost i konkurentnost u financijskom sustavu; drugim riječima, potiče se razvoj tržišta kapitala, stvaranje novih financijskih tehnika te jačanje transparentnosti i korporativnoga upravljanja. Stoga što su institucionalni investitori razvijeniji, to imaju veći utjecaj ne samo na razvoj financijskoga sustava nego i na gospodarstvo u cjelini.¹⁴ Naime, glavni je razlog pojave institucionalnih investitora potreba za uspješnijim i kvalitetnijim upravljanjem rizicima pa ostvarenjem navedenih ciljeva gospodarstvo može učinkovitije funkcionirati, a samim je tim izvjesno ostvarenje gospodarskoga rasta.¹⁵

Predmet osiguranja mogu biti imovina i osobe, otuda i proizlazi temeljna podjela osiguranja na životna i neživotna. Životno osiguranje obuhvaća više od samoga osiguranja jer osim zaštite od rizika zadovoljava i ljudsku potrebu za štednjom. Naime, polica životnoga osiguranja predstavlja vrijednosni papir koji se za vrijeme trajanja osiguranja može zalagati više puta. Životna su osiguranja u pravilu dugoročna, a najčešće vrste su:

- osiguranje za slučaj smrti,
- osiguranje za slučaj doživljenja,
- mješovito životno osiguranje za slučaj smrti i doživljenja,
- doživotna renta, renta s određenim trajanjem.

¹⁴ Bošnjak, A. (2016) Utjecaj institucionalnih investitora na gospodarski rast zemalja OECD. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, str.5.

¹⁵ Olgić Draženović, B., Kusanović, T. i Jurić, Z. (2015.) Značaj institucionalnih investitora u evoluciji financijskih sustava, Praktični menadžment, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, 6 (1), str. 165–173.

Različiti su čimbenici koji utječu na potražnju za životnim osiguranjima pa s obzirom na to da su životna osiguranja jedan od suvremenih oblika štednje, na potražnju za njima najviše utječu čimbenici koji motiviraju štednju; to su primjerice: politička stabilnost u državi i njezinom okruženju, povijesni kontekst, kulturološki čimbenici, stupanj obrazovanja, prosječni životni vijek stanovnika, demografski pokazatelji, gospodarska razvijenost te stabilni makroekonomski čimbenici.¹⁶ Društva za životno osiguranje naplaćuju premiju na temelju polica osiguranja, koja u sebi reflektira vjerojatnost isplate osiguraniku, kao i iznos i vrijeme isplate. Premda je teško predvidjeti očekivano trajanje života, osiguravatelji pomoću aktuarskih tablica visoke razine točnosti, predviđaju obveze koje trebaju isplatiti vlasnicima polica pa su stoga, kao i zbog dugoročne ročne strukture obveza, njihova ulaganja usmjerena na tržište kapitala.¹⁷

Osiguravajuća društva kao institucionalni investitori na financijskom tržištu imaju ulogu akumuliranja sredstava i posredovanja, odnosno prikupljena sredstva usmjeravaju u različite oblike aktive (financijske i realne). Ono što afirmira osiguravatelje života da zauzmu važno mjesto u financijskom sustavu njihove su sljedeće važne karakteristike: stabilan tok premija osiguranja, dugoročnost izvora sredstava, dugoročnost plasmana, vremenska nepodudarnost uplata i isplata te predvidivost nastupanja osiguranoga slučaja, odnosno predvidivost povlačenja sredstava.¹⁸ Tako zahvaljujući dugoročnosti izvora sredstava, društva za osiguranje života formiraju takav investicijski portfelj koji se sastoji od dugoročnih plasmana koji nose dugoročne prihode, a isti je napravljen tako da odgovara zahtjevima za održavanjem likvidnosti. Osiguranje života doprinosi tome da se od unaprijed naplaćenih premija akumuliraju ogromna novčana sredstva i tako osigura izvor za kapitalne investicije, a ta se sredstva investiraju u određenu financijsku aktivu do dospjeća zahtjeva za isplatu osiguranih svota. Ugovori o osiguranju života su, uglavnom, dugoročni, a obveze osiguravača života po zaključenim ugovorima mogu se prolongirati za duže vrijeme pa su stoga i plasmani, većinom, dugoročni. Naravno, osnovni je cilj u investiranju osigurati sigurnost glavnice (uloženih sredstava različitoga podrijetla, tj. od premija, zadržane dobiti, viškova).¹⁹

¹⁶ Stipić, M., Stipić, H. (2014) Marketinški elementi u funkciji razvoja hrvatskoga tržišta osiguranja, *Praktični menadžment*, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, 5 (2), str. 26–27.

¹⁷ Agić-Šabeta, E. (2015) Društva za osiguranje života u ulozi institucionalnih investitora na razvijenim financijskim tržištima i tržištima regije, Sarajevo: Sors, str. 155.

¹⁸ Andrijašević, S., Petranović, V. (1999) *Ekonomika osiguranja*. Zagreb: Alfa, str. 166.

¹⁹ Labudović, J. (2007) Uloga i značaj kompanija za osiguranje života kao institucionalnih investitora na financijskom tržištu, *Revija za pravo osiguranja*, 4 (1), str. 33.

Životno osiguranje mnogo je razvijenije u razvijenim zemljama nego u nerazvijenim i zemljama u razvoju te isto podliježe mnogo većim oscilacijama nego neživotno osiguranje jer počinje na relativno visokoj razini dohotka zbog čega je potražnja za njih veoma elastična.²⁰ Američka društva za osiguranje života su kao predstavnici anglosaksonskog financijskog sustava najveći udio sredstava uložili u obveznice i dužničke instrumente, čiji je udio u 2008. godini iznosio 64,2%, što se u posljednjem desetljeću nije značajnije mijenjalo.²¹ Korporacijske obveznice najpopularnija su stavka ulaganja osiguravatelja života u Sjedinjenim Američkim Državama, a obično ih čini miks srednjoročnih i dugoročnih obveznica, što im omogućava upravljanje gotovinom i likvidnošću, a samim time što omogućuju veći povrat od državnih obveznica, one sadržavaju i veći rizik. Pored ulaganja u pojedinačne obveznice, osiguravatelji na razvijenim financijskim tržištima ulažu i u pakete korporacijskih obveznica, tzv. kolateralizirane kreditne obveznice (engl. *collateralised loan obligations* – CLO). Dionice pak predstavljaju udjele u vlasništvu jedne kompanije te su druga po veličini investicijska klasa na američkom tržištu osiguravatelja, kao i hipotekarni krediti i državne obveznice. Osiguravajuća društva imaju zanemarivo učešće u ukupnom tržištu OTC derivata u Sjedinjenim Američkim Državama, koje je u 2010. godini iznosilo 0,18% u ukupnom tržištu od 466 milijardi dolara, a društva za osiguranje života tu čine 93,4%.²² Osnovni motiv korištenja derivata je u 90, % slučajeva *hedging*, tj. zaštita od rizika. Najveći partner osiguravateljima u derivativnim transakcijama je Deutsche Bank s 10 % učešća u ukupnom iznosu, a slijede JP Morgan Chase i Barclays.²³ Glavni motivi korištenja derivata od strane osiguravatelja su da se tako društvo za osiguranje života može zaštititi od strmoglavoga pada vrijednosti dionica i uz to zaštititi portfelj sa zajamčenim minimalnim anuitetima kod osiguranja života, te da se osiguravatelji koji nude garantirane kamatne stope na proizvode osiguranja s fokusom na štednju mogu zaštititi od niskih kamatnih stopa. Na temelju statističkih podataka iz Sjedinjenih Američkih Država može se zaključiti da se derivati koriste u osiguravateljskoj industriji prije svega u svrhu pokrivanja rizika kamatne stope, za što se najviše koriste *swap* transakcije.

Dakle, u portfelju osiguranja života zastupljene su obveznice i nekretnine, kao i različiti instrumenti tržišta novca radi osiguranja potrebne likvidnosti. Plasman u svaki ovaj oblik aktive ima svojih prednosti i nedostataka, pa tako npr. ulaganje u državne obveznice nosi sigurnost,

²⁰ Ibidem, str. 31.

²¹ Agić-Šabeta, E. (2015) Društva za osiguranje života u ulozi institucionalnih investitora na razvijenim financijskim tržištima i tržištima regije, Sarajevo: Sors, str. 155.

²² Ibidem, str. 165.

²³ Blumenfeld, M. (2011) Insurance Industry Exposure to Derivates dipped in 2010. The SNL Insurance Daily.

oslobađa investitora od poreza. Takvo ulaganje ne nosi kreditni rizik, ali nosi mali prinos. Ulaganje u akcije nosi viši prinos, ali i viši rizik, prepreke u prijenosu prava i slično.²⁴ Primarni cilj investiranja jest maksimizacija profita, no neposredno uz njega stoje i još neki, a to su uvećavanje vrijednosti samih investicija, njihova stabilnost, rast vrijednosti početnoga uloga i stabilnost prihoda. Shodno preporukama OECD-a i direktivama EU, osnovni cilj ulaganja sredstava je osiguranje likvidnosti i solventnosti te stvaranje uvjeta za ostvarivanje financijskih prihoda preko plasmana sredstava na financijskom tržištu.²⁵

Iako je od značaja i za pojedince, osiguranje života ima mnogo veći značaj za nacionalnu ekonomiju, odnosno društvo u cjelini, a značaj osiguravača života mnogostruk je:

- 1) društva za osiguranje mobiliziraju ogromna novčana sredstva koja predstavljaju nezamjenjiv izvor nacionalne štednje,
- 2) investicijska aktivnost društava za osiguranje smanjuje neizvjesnost u privredi,
- 3) ubrzava se ukupna investicijska aktivnost,
- 4) osiguravatelji doprinose financijskoj stabilnosti privrede (povećavaju stabilnost financijskoga tržišta, razvijaju nove financijske instrumente radi zaštite od rizika),
- 5) kroz njihove plasmane postiže se efikasnija alokacija kapitala,
- 6) povećava se produktivnost privrede,
- 7) privredni rast.

Kao institucionalni investitori, osiguravatelji života doprinose modernizaciji financijskih tržišta i olakšavaju kompanijama pristup kapitalu, ubrzavaju ekonomski razvoj, poboljšavaju životni standard i povećavaju potrošnju, a potrošnja je jedan od glavnih pokretača privrednoga rasta.

Treba istaknuti i da su velike implikacije ovih društava na tržište kapitala i na tržište rada, a država stoga može određivati pravac investiranja njihovih sredstava pa je tako moguće povećati dubinu tržišta kapitala kroz ulaganje u male i srednje kompanije koje još nisu kotirane na burzi, destimulirati ulaganje u nekretnine, poticati ulaganje u državne vrijednosne papire od vrijednosti i projekte koje je odobrila Vlada, dati prednost ulaganju u domaću ekonomiju i

²⁴ Kočović, J., Šujelić, P. (2002) Osiguranje. Beograd: Ekonomski fakultet u Beogradu, str.201.

²⁵ Labudović, J. (2007) Uloga i značaj kompanija za osiguranje života kao institucionalnih investitora na financijskom tržištu, Revija za pravo osiguranja, 4 (1), str. 33.

slično, a pored toga, proširuju se tržišne aktivnosti u drugim zemljama. Dakle, investicije osiguravatelja života imaju važan ekonomski i socijalni učinak, a ta se sredstva investiraju u tržišne centre, bolnice, medicinska istraživanja, tvornice, nove strojeve i opremu. Investiranje tako pomaže rast kapitalnih dobara i u funkciji je promoviranja ekonomskoga rasta i pune zaposlenosti. Osiguranje života, više nego neživotno osiguranje, osigurava učinkovitiju alokaciju resursa i zdrave investicije pa se mnoge kompanije mogu financirati iz „mora“ sredstava društava za osiguranje života i po povoljnijim uvjetima nego iz alternativnih izvora.

2. 4. Specifičnosti neživotnih osiguranja vezane uz ulogu osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora

Najčešće vrste neživotnih osiguranja su:

- osiguranje od nezgode,
- zdravstveno osiguranje,
- osiguranje robe u prijevozu,
- različita osiguranja imovine,
- kasko osiguranje zrakoplova,
- kasko osiguranje plovila,
- različita osiguranja od odgovornosti,
- osiguranje od različitih financijskih gubitaka,
- osiguranje pravne zaštite,
- osiguranje turističkih usluga.²⁶

Na potražnju za neživotnim osiguranjima najviše utječe životni standard stanovništva. Akumulirana sredstva osiguravatelja života mnogo su značajnija za privredu od sredstava akumuliranih u neživotnom osiguranju. Veliki dio imovine društava koja se bave neživotnim osiguranjem investiran je u akcije, a manji dio u obveznice koje se mogu brzo prodati da bi se isplatili odštetni zahtjevi, dok je ulaganje u nekretnine mnogo manje zastupljeno.²⁷ Ovakva orijentacija posljedica je razlike u ročnosti obveza društava za osiguranje života i društava za osiguranje imovine. Naime, obveze društava koja se bave neživotnim osiguranjima su, po

²⁶ Labudović, J. (2007) Uloga i značaj kompanija za osiguranje života kao institucionalnih investitora na financijskom tržištu, Revija za pravo osiguranja, 4 (1), str. 34.

²⁷ Ibidem.

pravilu, kratkoročne, što se neminovno odražava na njihovu politiku plasmana, a razdoblje osiguranja u većini je ugovora godinu dana ili čak i kraće. Obveza osiguranika da uplati premiju i obveza osiguravatelja da isplati odštetni zahtjev vremenski su često veoma blizu, za razliku od osiguranja života, a suprotno osiguranju života gdje su osigurani iznosi uglavnom fiksni, odštetni zahtjevi u osiguranju imovine mogu varirati u velikoj mjeri ovisno o katastrofalnim gubitcima, inflaciji, medicinskim troškovima, troškovima konstrukcije, troškovima popravka automobila, ekonomskim uvjetima, promjenama u procjeni veličine štete od strane društva, pa je upravo zato likvidnost najvažniji cilj u investiranju društava koja se bave neživotnim osiguranjima.²⁸

Osiguravajuća se društva na financijskom tržištu pojavljuju u ulozi institucionalnih investitora, odnosno financijskih posrednika između sektora s viškom financijske štednje i sektora s manjkom financijske štednje, što je slučaj u gotovo svim razvijenim zemljama gdje osiguravajuća društva predstavljaju najveće institucionalne investitore, poslije komercijalnih banaka. Najznačajnija su svakako osiguravajuća društva životnih osiguranja jer su sredstva matematičke rezerve najkvalitetnija sredstva dugoročne štednje, no značajno učešće imaju i osiguravajuća društva neživotnih osiguranja. Dakle, promatrano s financijskoga aspekta, osiguranje je značajno zbog formiranja rezervi putem kojih prikupljena novčana sredstva brojnih sitnih premijskih uplata dobivaju vid krupnih novčanih sredstava.²⁹

Postoje značajne razlike u primjeni modela menadžmenta imovinom i obvezama koje primjenjuju životni i neživotni osiguravatelji. Tako neživotni osiguravatelji primjenjuju menadžment upravljanja imovinom i obvezama u širem smislu i upravljaju širokim spektrom rizika, uključujući i investicijski rizik, ali i rizik preuzet od osiguranika u osiguravajuće pokriće. Kod neživotnih osiguravatelja razina neizvjesnosti još je izraženija nego kod životnih jer neizvjesnost postoji ne samo u pogledu investicijskih plasmana već i u pogledu veličine eventualnih odštetnih zahtjeva. Koordinirano upravljanje imovinom i obvezama omogućava osiguravajućim društvima neživotnih osiguranja određivanje odgovarajuće likvidnosti i obrtni kapital u planskom razdoblju od tri do pet godina i utvrđivanje adekvatne strategije plasmana koja će moći optimizirati poslovne ciljeve osiguravajućega društva.³⁰

²⁸ Labudović, J. (2007) Uloga i značaj kompanija za osiguranje života kao institucionalnih investitora na financijskom tržištu, *Revija za pravo osiguranja*, 4 (1), str. 34.

²⁹ Maković, B., Njedomir, V. (2015) *Osiguravajuća društva u ulozi institucionalnih investitora*. Sarajevo: Sors, str. 72.

³⁰ *Ibidem*.

Treba istaknuti da se portfelj osiguravatelja neživotnih osiguranja mora sastojati iz visokolikvidne aktive (gotovina, kratkoročni financijski instrumenti).³¹ Društvima koja se bave neživotnim osiguranjima prinos na investirana sredstva posebno je važan kako bi se na osnovu njega kompenzirali gubitci koji nastanu u provođenju osiguranja pa zato nastoje ostvariti više stope prinosa plasiranjem sredstava u akcije, što naravno ne znači da prinos od plasmana nije bitan za osiguravatelje života.³²

2. 5. Značaj osiguranja od odgovornosti za osiguravajuća društva

Osiguranje od odgovornosti ima odštetni značaj, a njime se osigurava od rizika obveze naknade štete trećoj osobi. Osiguranje od odgovornosti zapravo je sredstvo za zaštitu od nepredviđene štete.³³ Naime, obveza naknade štete koju osiguranik duguje oštećenoj osobi pogađa njegov *patrimonium* – imovinu u cjelini, kroz njezino smanjivanje pa se zato osiguranje od odgovornosti zove i pasivno osiguranje. Treba svakako istaknuti da je cilj osiguranja od odgovornosti zaštititi ukupnost imovine, prebacujući opasnost njezina smanjivanja zbog obveze isplate/naknade štete trećoj osobi na osiguravatelja na temelju ugovora o osiguranju od odgovornosti. Također, prevladava mišljenje da osiguranje od odgovornosti nije *tertium genus* osiguranja u odnosu na osiguranje imovine i osoba, već da je to jedna specifična podvrsta imovinskoga osiguranja, a ta specifičnost proizlazi iz specifičnosti rizika koji se osigurava.

Osiguranje od odgovornosti javilo se u 19. stoljeću, kao jedna od podskupina imovinskih osiguranja. Činjenica da je obveza naknade štete bila povezana s krivnjom štetnika i shvaćana kao sankcija za građanski delikt, razlog je tako kasnoj pojavi osiguranja od odgovornosti. Nemoralnim se smatralo osigurati takvu odgovornost jer to dovodi do neodgovornosti, a sudovi su ugovore o osiguranju od odgovornosti branili smatrajući da umanjuju osjećaj odgovornosti koji svaki sudionik nekog odnosa mora imati. U Francuskoj se osiguranje od odgovornosti prihvaćalo kao nužan način prebacivanja rizika na osiguravatelja, a poticaj tomu dala je i sudska praksa pa se tako 1845. godine pariški sud izjasnio u korist dopuštenosti ugovaranja osiguranja od odgovornosti.³⁴ Tamo se 1868. godine osnovalo osiguravajuće društvo za

³¹ Kočović, J., Šujelić, P. (2002) Osiguranje. Beograd: Ekonomski fakultet u Beogradu, str. 203.

³² Labudović, J. (2007) Uloga i značaj kompanija za osiguranje života kao institucionalnih investitora na financijskom tržištu, Revija za pravo osiguranja, 4 (1), str. 34.

³³ Ivanjko, Š. (1976) Zavarovanje odgovornosti organizacij zduženega dela. Maribor: Založba Obzorja, str. 28.

³⁴ Ibidem, str. 27.

osiguranje od odgovornosti u industriji koje osiguranje od odgovornosti provodi kao samostalnu vrstu osiguranja. U Njemačkoj je 1874. godine osnovano njemačko osiguravajuće društvo u Stuttgartu, koje je imalo lidersku ulogu u osiguranju od odgovornosti.

Kraj 19. stoljeća donio je nova osiguranja od odgovornosti liječnika, farmaceuta, apotekara, gostioničara i sl., a tome je svakako pridonio njemački Zakon o odgovornosti za štete uzrokovane opasnom djelatnošću iz 1871. godine, dok je u Austriji Zakon o odgovornosti željeznice iz 1869. godine uvelike pridonio uvođenju osiguranja od odgovornosti.³⁵ Možemo reći da kraj 19. stoljeća i početak 20. stoljeća svakako obilježava razvoj odgovornosti za štetu u prometu, a vrhunac toga razvoja doseglo je osiguranje donošenjem tzv. Europske ili Strasburške konvencije o obveznom osiguranju od odgovornosti vlasnika motornih vozila koja je, osim uvođenja temeljnih instituta obveznoga osiguranja od automobilske odgovornosti, uvela i pravo oštećenoga *na actio directa* prema osiguravatelju.³⁶

Baš kao i kod osiguranja imovine i osoba, i u području osiguranja od odgovornosti vrijedi opće načelo slobode ugovaranja, koje omogućuje ugovaratelju osiguranja i osiguravatelju da slobodno odluče hoće li i s kim će sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti. Osiguranje od odgovornosti počelo je kao dragovoljno osiguranje od odgovornosti jer je ugovaratelj (osiguranik) želio zaštititi sebe za slučaj odgovornosti trećoj osobi za uzrokovanu štetu.³⁷ Obvezno osiguranje propisuje se pak tamo gdje rizik od neke opasne stvari ili opasne djelatnosti ugrožava širi krug osoba. Kod dragovoljnoga osiguranja u prvom je planu interes osigurane osobe, dok je kod obveznoga osiguranja predmet zaštite u prvom planu interes trećih oštećenih osoba. Bitno je naglasiti da je takvo osiguranje vrlo korisno, kao što se i pokazalo tijekom prošlosti, a obvezno je i kod djelatnosti, profesija koje obavljaju posao od javnoga interesa kao što su npr. bilježnici, revizori, porezni savjetnici. U Europskoj uniji svakako je u porastu broj obveznih osiguranja za štetu uzrokovanu obavljanjem profesionalne djelatnosti (npr. u Francuskoj ih ima više od stotinu, kao i u Njemačkoj), a zanimljivost je da se i u Hrvatskoj primjećuje isti trend, čemu posebno pridonosi uvođenje obveznih osiguranja od odgovornosti za mnoge slobodne profesije.

³⁵ Ćurković, M. (2015) Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 13.

³⁶ Ćurković, M. (2007) Obvezna osiguranja u prometu. Zagreb: Inženjerski biro, str. 13.

³⁷ Ćurković, M. (2015) Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 15.

Razlikujemo osiguranje od izvanugovorne odgovornosti i osiguranje od ugovorne ili profesionalne odgovornosti. Osiguranje od izvanugovorne odgovornosti dijeli se na osiguranje od opće (javne) odgovornosti, koja se odnosi na osiguranje od odgovornosti za štetu iz obavljanja poslovne djelatnosti/profesije, a njime je pokrivena odgovornost prema trećim osobama te na osiguranje od privatne odgovornosti, koje je usmjereno na pokriće šteta nastalih trećim osobama građanskim deliktom osiguranika.³⁸ Treba reći da se osiguranje od izvanugovorne odgovornosti katkad zove i osiguranje od zakonske odgovornosti, što upućuje na predmet osiguranja, odnosno na to da odgovornost mora biti utemeljena na općim propisima o odgovornosti za štetu. Izvanugovorna odgovornost u cjelini je pokrivena aleatornošću, koja je bitna sastavnica ugovora o osiguranju, zbog čega je upravo izvanugovorna odgovornost tradicionalno područje osiguranja od odgovornosti. I fizičke i pravne osobe mogu ugovoriti osiguranje izvanugovorne odgovornosti. Ovo je osiguranje posebno po tome što kod takve odgovornosti ne postoji prethodni odnos između štetnika, tj. osiguranika i treće osobe, a štetni događaj nastupa nepredviđeno i bez volje osiguranika, odnosno štetnika.

Kod osiguranja od ugovorne odgovornosti odgovornost se sastoji u neizvršenju ugovorne obveze kod koje zapravo ni nema čistoga elementa aleatornosti, tj. neizvjesnosti. Tako se na neki način može unaprijed predvidjeti oštećenik, tj. druga ugovorna strana, pa se ne radi o slučajnom oštećeniku. Bitno je naglasiti da je osiguranje od profesionalne odgovornosti usmjereno na osiguranje od odgovornosti za štete nastale obavljanjem točno određene profesije, određenoga zanimanja ili odgovornosti za određene profesionalne propuste prilikom obavljanja specifične profesije.³⁹ Osiguranje od ugovorne odgovornosti regulirano je općim uvjetima za osiguranje od ugovorne (profesionalne) odgovornosti ili posebnim uvjetima za osiguranje od odgovornosti za štete iz obavljanja točno određene profesije, i to pod točno utvrđenim uvjetima. U praksi postoji osiguranje od opće izvanugovorne profesionalne odgovornosti, zatim osiguranje od posebne izvanugovorne odgovornosti, osiguranje od opće ugovorne odgovornosti i osiguranje od posebne ugovorne odgovornosti, a o kojoj se vrsti osiguranja radi najbolje se vidi upravo iz zakonske ili ugovorne odredbe o tome tko se smatra trećom osobom.⁴⁰

³⁸ Ibidem, str. 40.

³⁹ Ćurković, M. (2015) Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 42.

⁴⁰ Ćurković, M. (2015) Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 43.

Ugovor o osiguranju pravni je posao koji spada u obveznopravne ugovore, kojim se zasnivaju obveze i protuobveze između ugovornih strana.⁴¹ Definirati pojam ugovora o osiguranju znači odrediti bitan obveznopravni sadržaj toga pojma, kako bi se izrazila njegova specifična pravna obilježja u odnosu na ostale ugovore obveznoga prava, a to je svakako poželjno jer se time određuje njegov položaj u sustavu obveznoga prava, no potrebno je i radi primjene imovinskih, upravnih i financijskih propisa.⁴² Ugovorom o osiguranju ugovaratelj osiguranja obvezuje se da će osiguravatelju platiti premiju osiguranja ili doprinos, a osiguravatelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja da će osiguraniku ili korisniku osiguranja, ako nastane događaj koji znači osigurani slučaj, u skladu s odredbama ugovora, isplatiti naknadu za štetu ili ugovorenu svotu novca, ili na neki drugi odgovarajući način ispuniti svoju ugovornu obvezu.⁴³ Ovo je nešto sustavnija i potpunija definicija ugovora o osiguranju od one iz Zakona o obveznim odnosima, koja kaže da se „ugovorom o osiguranju osiguravatelj obvezuje isplatiti ugovaratelju osiguranja, osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se osiguranja obvezuje platiti osiguravatelju premiju osiguranja.“⁴⁴

Osiguravatelj je pravna osoba, trgovačko društvo, osnovano u formi dioničkoga društva za osiguranje, europskoga društva (*Societas Europea* – SE) ili društva za uzajamno osiguranje⁴⁵, koje je dobilo odobrenje Agencije za obavljanje poslova osiguranja.⁴⁶ Ta dozvola Agencije za obavljanje poslova osiguranja preduvjet je omogućavanja upisa društvu za osiguranje u sudski registar trgovačkih društava.⁴⁷ Osiguravatelj je zapravo visoko profesionalizirano trgovačko društvo čiji je posao uzimanje u pokriće raznih rizika, pa i rizika odgovornosti za uzrokovanu štetu, a visoka organiziranost posebno se traži za osiguranje od odgovornosti, koje spada u najspecifičnije vrste osiguranja, s posebno obučanim specijalistima iz pojedinih područja (tehnika, matematika, ekonomija, pravo itd.), zbog čega mnogi osiguravatelji poslove osiguranja od odgovornosti organizacijski izdvajaju u posebne cjeline.⁴⁸ Ugovaratelj osiguranja jest osoba koja s osiguravateljem sklapa ugovor o osiguranju, a imajući na umu da je osiguranje od odgovornosti dio imovinskih osiguranja za koja, da bi ugovor bio valjan, mora postojati

⁴¹ Ibidem, str. 59.

⁴² Pavić, D. (2009) Ugovorno pravo osiguranja. Zagreb: Tectus, str. 46.

⁴³ Ibidem, str. 50.

⁴⁴ Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, čl. 921.

⁴⁵ Zakon o osiguranju NN 30/15 čl. 19. st. 1.

⁴⁶ Ibidem, čl. 15. st. 1.

⁴⁷ Ibidem,

⁴⁸ Ćurković, M. (2015) Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 61.

interes, to i za sklapanje ugovora o osiguranju od odgovornosti ugovaratelj osiguranja mora imati opravdani interes. Opravdani interes ima ona osoba kojoj je u interesu da se osigurani slučaj ne dogodi, jer bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak.⁴⁹ Tako da upravo taj interes mora imati osiguranik koji nije nužno vezan uz vlasništvo nad određenom stvari, te on veže osiguranika i neko imovinsko dobro s izloženošću riziku nastupa budućega i neizvjesnoga štetnoga događaja.

Budući da on nije stranka ugovora o osiguranju, osiguranik je osoba koja je nositelj rizika i sukladno tome titular interesa.⁵⁰ Radi se zapravo o tome da je osiguranikov interes, tj. njegova odgovornost, pokriveno osiguranje, a za takve se osobe koristi naziv i suosigurane osobe. Veliki broj osiguranih i suosiguranih osoba nalazi se kod kolektivnih ugovora o osiguranju od odgovornosti, a to su ugovori koje sklapaju pravne osobe za svoje članstvo. Međutim, takva osiguranja mogu najbolje postići svoj cilj ako kod ugovaratelja osiguranja postoji osoba koja će se brinuti o osiguranju, tijekom rizika svojih članova, potrebi inovacija u ugovoru i slično.

⁴⁹ Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 , čl. 948. st. 2.

⁵⁰ Ćurković, M. (2015) Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti. Zagreb: Školska knjiga, str. 62.

3. OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3. 1. Razvoj industrije osiguranja u Republici Hrvatskoj

Osiguranje u Republici Hrvatskoj započelo je osnutkom osiguravajuće zadruge Croatia u Zagrebu 1884. godine, koja se u početku bavila samo osiguranjem rizika od požara za Grad Zagreb, a kasnije je proširila svoje poslovanje i na druge vrste osiguranja.⁵¹ Zadruga Croatia dominirala je hrvatskim tržištem do 1990. godine, kada su se počeli pojavljivati novi investitori. Najraniji podatci o hrvatskom tržištu osiguranja datiraju iz 1994. godine kada je osnovana Direkcija za nadzor društava za osiguranja, odnosno današnja HANFA, a daljnje kretanje broja društava nastavilo se do 2001. godine kada su integracijski procesi zahvatili hrvatsku industriju osiguranja.⁵²

Treba istaknuti da je hrvatsko tržište osiguranja doživjelo značajne promjene u posljednjih tridesetak godina. Manjak konkurencije u prijašnjem razdoblju doveo je do smanjenja motiviranosti za ulaganja i inovacije. Jačanje konkurencije u industriji osiguranja bilo je prisutno i zbog ulaska stranoga kapitala na tržište osiguranja, jer se broj stranih društava sve više povećavao.⁵³ Daljnja preobrazba industrije osiguranja rezultat je globalizacije i liberalizacije tržišta, a preuzimanje našega najstarijeg osiguravajućeg društva Croatia osiguranja od strane Adris grupe u 2014. godini najveće je preuzimanje u industriji osiguranja.⁵⁴

Najvažniji zakoni koji reguliraju hrvatsko tržište osiguranja su: Zakon o osiguranju i Zakon o obveznim osiguranjima u prometu te pripadajućim podzakonskim aktima. Zakonom o osiguranju uređuju se uvjeti za osnivanje i poslovanje društava za osiguranje i društava za reosiguranje, obavljanje unutarnje revizije i revizije društava za osiguranje i društava za reosiguranje, postupak likvidacije i stečaja, obavljanje poslova zastupanja u osiguranju i posredovanja u osiguranju i reosiguranju, ovlasti nadzornoga tijela te obavljanje nadzora.⁵⁵

⁵¹ Prgeša, J. (2016) Analiza uspješnosti poslovanja društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj. Split: Ekonomski fakultet u Splitu, str. 20.

⁵² Tipurić, D. (2007) Strateška analiza hrvatske industrije osiguranja. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu, str. 44.

⁵³ Trlaja, S. (2015) Preuzimanje u industriji osiguranja Republike Hrvatske. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu, str. 1.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Zakon o osiguranju NN 30/15, čl. 1.

Prema Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu⁵⁶ zaštićene su oštećene osobe (žrtve u prometu) zbog nastanka štete koju su pretrpjele bez svoje krivnje, kao i zaštita financijskoga i socijalnoga položaja osiguranika kao odgovorne osobe za štetu, te stoga imaju važno gospodarsko, socijalno i psihološko značenje. Tim se zakonom tako proširuje osigurateljno pokrivanje oštećenih osoba, povećani su minimalni iznosi osiguranja, utvrđeni su rokovi za rješavanje zahtjeva za naknadu štete, definirano je stanište vozila prema teritoriju države čije su registracijske pločice na vozilu, propisano pravo štetnika na pristup podacima vezanima uz ugovor o osiguranju, kao i prošireno pravo podnošenja zahtjeva za naknadu štete bez obzira na to gdje je prometna nezgoda nastala te su utvrđene strože sankcije.⁵⁷ Od ostalih Zakona koji uređuju ovo područje treba još spomenuti Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, Zakon o porezu na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila, Zakon o obveznim odnosima, Zakon o deviznom poslovanju te Zakon o zdravstvenom osiguranju.

3. 2. Najznačajnija osiguravajuća društva u Republici Hrvatskoj

Tržište osiguranja je na kraju 2018. godine predstavljalo 20 društava za osiguranje s ukupnom bruto zaračunatom premijom od 9,8 mlrd HRK, što je za 8,83 % više nego godinu dana ranije. U ukupnoj premiji životna osiguranja sudjeluju s 32 % i iznosila su 3,1 mlrd HRK, što je za 6,6 % više nego u 2017. godini. U godinu dana, neživotna su osiguranja ostvarila veći rast – rasla su 9,91 % i zabilježila su bruto zaračunatu premiju od 6,7 mlrd HRK. Poslove zastupanja u osiguranju, odnosno posredovanja u osiguranju i reosiguranju na dan 31. prosinca 2018. obavljalo je više od 350 društava ili obrta za zastupanje u osiguranju.⁵⁸ Tablica 1. prikazuje poslove osiguranja koje su društva za osiguranje i reosiguranje obavljala tijekom 2018. godine.

Tablica 1. Poslovi osiguranja koje su društva za osiguranje i reosiguranje obavljala tijekom 2018. godine

Društvo za osiguranje (reosiguranje)	Poslovi osiguranja
Adriatic osiguranje d.d.	Neživot

⁵⁶ Zakon o obveznim osiguranjima u prometu NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14.

⁵⁷ Prgeša, J. (2016) Analiza uspješnosti poslovanja društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj. Split: Ekonomski fakultet u Splitu, str. 22.

⁵⁸ Hrvatski ured za osiguranje (2018) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUIO, str. 12.

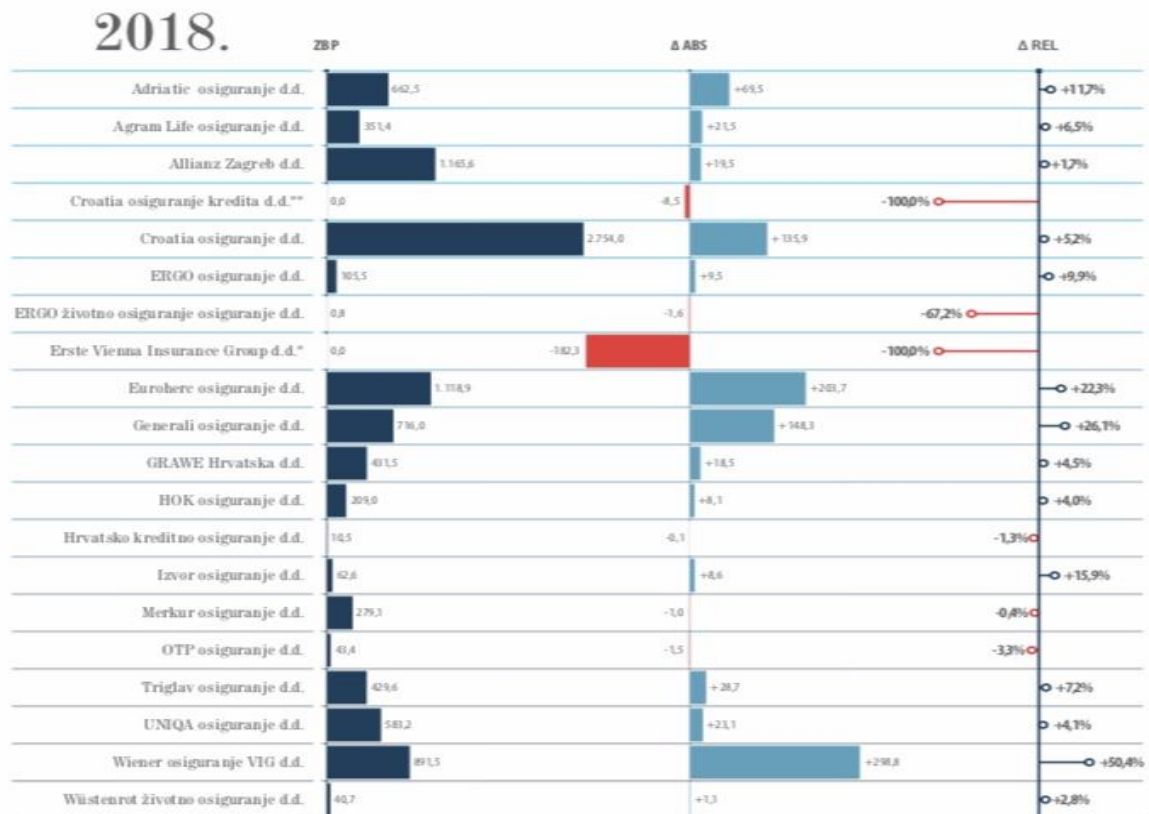
Agram Life osiguranje d.d.	Život
Allianz Zagreb d.d.	Složeno (život i neživot)
Croatia osiguranje d.d.	Složeno (život i neživot)
ERGO osiguranje d.d.	Neživot
ERGO životno osiguranje d.d.	Život
Euroherc osiguranje d.d.	Neživot
Generali osiguranje d.d.	Složeno (život i neživot)
GRAWE Hrvatska d.d.	Složeno (život i neživot)
HOK osiguranje d.d.	Neživot
Hrvatsko kreditno osiguranje d.d.	Neživot
Izvor osiguranje d.d.	Neživot
Merkur osiguranje d.d.	Složeno (život i neživot)
OTP osiguranje d.d.	Život
Triglav osiguranje d.d.	Složeno (život i neživot)
UNIQUA osiguranje d.d.	Složeno (život i neživot)
Weiner osiguranje Vienna Insurance Group d.d.	Složeno (život i neživot)
Wüstenrot životno osiguranje d.d.	Život
Erste Vienna Insurance Group d.d.	Život
Croatia osiguranje kredita d.d.	Neživot

(Izvor: Samostalna izrada autora rada prema: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUU, str. 119.)

Tablica 2. prikazuje ukupno zaračunatu bruto premiju osiguranja po društvima u mil. kn u 2018. godini. Iz tablice se tako može vidjeti da je Adriatic osiguranje u 2018. godini bilježilo porast od 11,7 % ukupno zaračunate bruto premije osiguranja, Agram Life osiguranje d.d. bilježilo je porast od 6,5 %, Allianz Zagreb d.d. porast od 1,7 %, Croatia osiguranje d.d. porast od 5,2 %, ERGO osiguranje d.d. porast od 9,9 %, Euroherc osiguranje porast od 22,3 %, Generali osiguranje d.d. 26,1 %, GRAWE Hrvatska d.d. porast od 4,5 %, HOK osiguranje d.d. porast od 4,0 %, Izvor osiguranje d.d. porast od 15,9 %, Triglav osiguranje d.d. porast od 7,2 %, UNIQUA osiguranje d.d. porast od 4,1 %, Weiner osiguranje VIG d.d. porast od 50,4 %, a Wüstenrot životno osiguranje d.d. porast od 2,8 %. Gubitak kod ukupno zaračunate bruto

premije osiguranja bilježili su Croatia osiguranje kredita d.d., ERGO životno osiguranje d.d., Erste Vienna Insurance Group d.d., Hrvatsko kreditno osiguranje d.d., Merkur osiguranje d.d. i OTP osiguranje d.d.

Tablica 2. Ukupno zaračunata bruto premija osiguranja po društvima u 000.000 kn u 2018. godini

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUU, str. 121.)

Tablica 3. prikazuje pregled po vrstama osiguranja u kojima su društva u 2018. godini uprihodovala premiju. Tako se iz tablice može vidjeti da su društva koja su uprihodovala premiju kod najviše vrsta osiguranja bili Allianz Zagreb d.d., Croatia osiguranje d.d., GRAWE Hrvatska d.d., Triglav osiguranje d.d., UNIQUA osiguranje d.d. te Wiener osiguranje VIG d.d.

Tablica 3. Pregled po vrstama osiguranja u kojima su društva u 2018. godini uprihodovala premiju

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUU, str. 124.)

Tablica 4. prikazuje ukupnu zaračunatu bruto premiju po društvima (u kunama). Iz tablice se tako može vidjeti da u ukupno zaračunatoj bruto premiji po društvima prednjači Croatia osiguranje u 2018. godini s 27,94%. Nakon iste slijedi Allianz Zagreb d.d. s 11,83 %, a nakon toga Euroherc osiguranje d.d. s 11,35%. Najmanju ukupno zaračunatu bruto premiju po društvima imaju Croatia osiguranje kredita d.d. s 0 %, kao i Erste Vienna Insurance Group d.d. također s 0 % te ERGO životno osiguranje d.d. s 0,01%.

Tablica 4. Ukupna zaračunata bruto premija po društvima (u kn)

Osiguratelj	zaračunata bruto premija u kn		% promjene 18/17	udio u %	
	2017	2018		2017	2018
Adriatic osiguranje d.d.	593.036.331	662.491.637	11,7	6,55	6,72
Agram Life osiguranje d.d.	329.854.162	351.395.187	6,5	3,64	3,57
Allianz Zagreb d.d.	1.146.091.907	1.165.575.839	1,7	12,66	11,83
Croatia osiguranje kredita d.d.**	8.531.609	0	-	0,09	0,00
Croatia osiguranje d.d.	2.618.037.959	2.753.964.967	5,2	28,91	27,94
ERGO osiguranje d.d.	96.011.580	105.495.675	9,9	1,06	1,07
ERGO životno osiguranje osiguranje d.d.	2.349.413	770.385	-67,2	0,03	0,01
Erste Vienna Insurance Group d.d.*	182.324.938	0	-	2,01	0,00
Euroherc osiguranje d.d.	915.180.435	1.118.861.695	22,3	10,11	11,35
Generali osiguranje d.d.	567.748.827	716.002.897	26,1	6,27	7,26
GRAWE Hrvatska d.d.	412.938.645	431.481.263	4,5	4,56	4,38
HOK osiguranje d.d.	200.903.748	209.016.196	4,0	2,22	2,12
Hrvatsko kreditno osiguranje d.d.	10.593.995	10.460.819	-1,3	0,12	0,11
Izvor osiguranje d.d.	54.033.191	62.617.851	15,9	0,60	0,63
Merkur osiguranje d.d.	280.135.776	279.126.972	-0,4	3,09	2,83
OTP osiguranje d.d.	44.868.317	43.384.127	-3,3	0,49	0,44
Triglav osiguranje d.d.	400.859.215	429.580.932	7,2	4,43	4,36
UNIQA osiguranje d.d.	560.041.333	583.151.378	4,1	6,18	5,92
Wiener osiguranje VIJ d.d.	592.769.925	891.525.676	50,4	6,54	9,05
Wüstenrot životno osiguranje d.d.	39.612.431	40.726.073	2,8	0,44	0,41
UKUPNO	9.055.923.737	9.855.629.571	8,8	100,00	100,00

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUO, str. 125.)

3. 3. Poslovanje osiguravajućih društava u Republici Hrvatskoj

Prema podacima Hrvatskoga ureda za osiguranje, skupina neživotnih osiguranja u Republici Hrvatskoj u 2017. godini u studenom je ostvarila zaračunatu bruto premiju u iznosu od 5.638.780.085 kn, dok je u studenom 2018. godine zaračunata bruto premija u iznosu od

6.199.179.118 kn.⁵⁹ Najzastupljenija vrsta osiguranja i dalje je Osiguranje od odgovornosti za uporabu motornih vozila sa zaračunatom bruto premijom od 1.899.696.372 kn u studenom 2017. godine te 2.022.439.666 kn u studenom 2018. godine. Što se tiče životnih osiguranja, zaračunata bruto premija u studenom 2017. godine iznosila je 2.655.935.641 kn, dok je u studenom 2018. godine zaračunata bruto premija iznosila 2.870.212.328 kn.

U 2018. godini tržište osiguranja ostvarilo je najvišu stopu rasta od 2007. godine. Ostvareni rast od 8,8 % budi optimizam da će se kroz ekonomski oporavak ponovno dinamizirati tržište osiguranja. Profitabilnost djelatnosti osiguranja, mjerena kombiniranim razmjerom, razmjerom šteta i razmjerom troškova pokazuje zadovoljavajuću razinu profitabilnosti u odnosu na prethodna razdoblja. U 2018. godini kombinirani razmjer iznosio je 98% i prvi put od 2003. bio je ispod 100 %. U strukturi ukupne premije osiguranja u 2018. godini životna osiguranja, ukupno promatrano s udjelom od 31,8%, predstavljaju najznačajniju skupinu osiguranja. Drugo je po važnosti osiguranje od automobilske odgovornosti s udjelom od 22,11%, koje bilježi daljnji trend pada udjela slijedom korekcije cijena na tržištu. Slijede ga ostala neživotna osiguranja sa 16,97 %. Osiguranje cestovnih vozila čini 10,65% ukupne premije, ostala osiguranja imovine 7,02%, osiguranje od požara i elementarnih šteta 6,55% i osiguranje od nezgode 4,91%. Premija osiguranja automobilske odgovornosti u 2018. godini iznosila je 2,18 milijarde HRK i u odnosu na 2017. značajnije je narasla za 6,3%. U 2014. godini društva su liberalizirala svoje cjenike osiguranja od automobilske odgovornosti te značajno postrožila tržišnu utakmicu cjenovnom konkurencijom. Navedeno je rezultiralo padom premije osiguranja u 2014. u apsolutnom iznosu od čak 543,9 milijuna HRK, a daljnje urušavanje premije nastavilo se u 2015. godini uz pad u apsolutnom iznosu od 332,6 milijuna HRK te u 2016. za 58,8 milijuna HRK. Kraj 2018. godine bilježi oko 790 tisuća polica životnih osiguranja (u 2017. godini 801 tisuća), s 2,53 milijarde HRK premije (u 2017. godini 2,22 milijarde) te 639 tisuća (u 2017. godini 640 tisuća) polica dopunskih osiguranja uz životna osiguranja (nezgode), sa 132 milijuna HRK premije.⁶⁰

U 2018. godini premija osiguranja od nezgode iznosila je 483,7 milijuna HRK i udjelom u strukturi ukupne premije od 4,91%. Udjel premije osiguranja od nezgode od 2003. godine

⁵⁹ Hrvatski ured za osiguranje (2018) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUIO, str. 29.

⁶⁰ Hrvatski ured za osiguranje (2018) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUIO, str. 30.

(7,4%) bilježi stalni postupni pad ili stagnaciju udjela. U 2018. godini zdravstveno osiguranje ostvarilo je rast premije od 6,6%, čime se nastavlja rast još iz 2014. godine. Premija zdravstvenoga osiguranja u 2018. iznosila je 520 milijuna HRK. Promjene u zdravstvenom sustavu te značajnija tržišna utakmica u dijelu dopunskoga zdravstvenog osiguranja mogu uzrokovati daljnji rast važnosti i udjela zdravstvenoga osiguranja. Udjel premije osiguranja automobilske kaska u 2018. godini u ukupnoj premiji iznosio je 10,65%, dok je prethodne godine iznosio 9,76%. Premija automobilske kaska zabilježila je stopu rasta od 18,7% u odnosu na 2017., što predstavlja nastavak značajnoga tržišnog zaokreta započetog 2014. godine, budući da su premije ove vrste osiguranja bilježile stope pada od 2009. godine. U apsolutnom iznosu premija ove vrste osiguranja iznosila je u 2018. godini 1,05 milijardi HRK, a broj sklopljenih polica 659 tisuća.⁶¹ Ukupna premija osiguranja imovine u 2017. godini iznosila je 1.337,3 milijuna HRK, od čega je premija ostalih osiguranja imovine iznosila 691,7 milijuna HRK, a premija osiguranja od požara i elementarnih šteta 645,6 milijuna HRK.

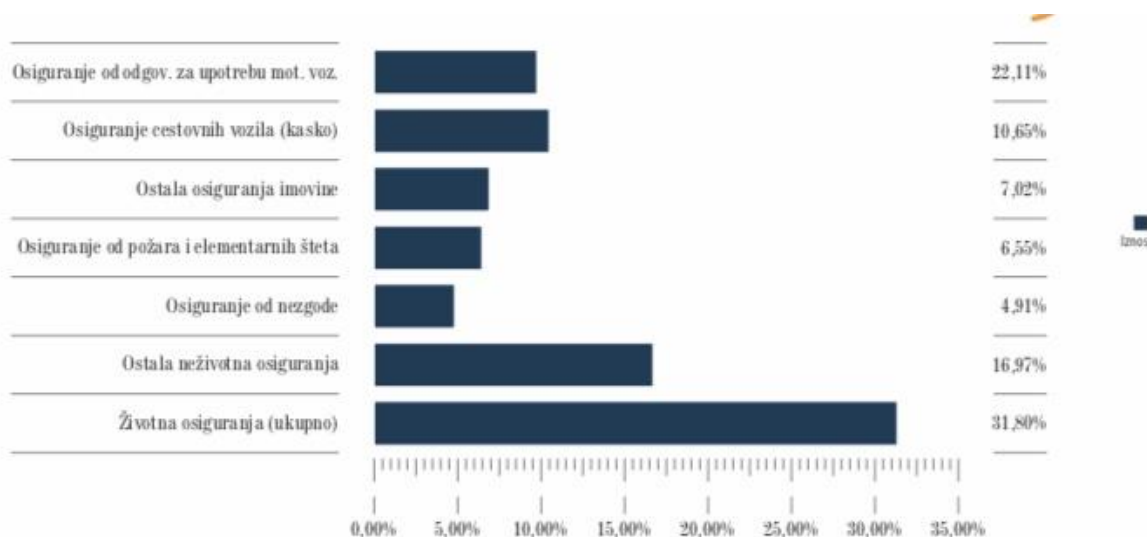
Rast premije osiguranja u 2018. godini od najviše stope prema najnižoj zabilježila su: osiguranje kredita 34 %, osiguranje jamstava 27,2%, osiguranje cestovnih vozila – kasko 18,7%, ostala osiguranja imovine 16,9%, osiguranje troškova pravne zaštite 16,7%, životna osiguranja 14,1%, ostala osiguranja od odgovornosti 11,2%, osiguranje raznih financijskih gubitaka 10,7 %, zdravstveno osiguranje 6,6%, osiguranje od automobilske odgovornosti 6,3%, osiguranje od nezgode 6,1%, osiguranje od požara i elementarnih šteta 4,7%, osiguranje od odgovornosti za uporabu plovila 1,9%, osiguranje pomoći (asistencija) 1,2%, a osiguranje plovila zabilježilo je stagnaciju s 0,0% rasta. Listu osiguranja koja su zabilježila pad premije u 2018. čine: rentno osiguranje -42,5%, investicijsko životno osiguranje -18,7%, osiguranje tračnih vozila – kasko -12,7%, osiguranje od odgovornosti za uporabu zračnih letjelica -8,5%, osiguranje za slučaj vjenčanja ili rođenja 7,7%, osiguranje zračnih letjelica – kasko -5,4%, dopunska osiguranja životnoga osiguranja -2,4 % i osiguranje robe u prijevozu -2,1%.⁶² Tablica 5. prikazuje strukturu ukupne premije osiguranja u 2018. godini. Iz tablice se tako može vidjeti da životna osiguranja čine 31,8% ukupne premije osiguranja, osiguranja od odgovornosti za uporabu motornih vozila 22,11%, ostala neživotna osiguranja 16,97%, osiguranje cestovnih

⁶¹ Ibidem.

⁶² Hrvatski ured za osiguranje (2018) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUU, str. 31.

vozila 10,65%, ostala osiguranja imovine 7,02%, osiguranje od požara i elementarnih šteta 6,55%, a osiguranje od nezgode 4,91%.

Tablica 5. Struktura ukupne premije osiguranja u 2018.

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUU, str. 31)

Tablica 6. prikazuje zaračunatu bruto premiju po vrstama osiguranja (u kn). Najveću zaračunatu bruto premiju imaju životna osiguranja, s 2.219.640.317 kn, a nakon njih osiguranja od odgovornosti za uporabu motornih vozila s 2.049.319.944 kn. Najmanju zaračunatu bruto premiju imaju osiguranje troškova pravne zaštite sa 4.650.560 kn te osiguranje od odgovornosti za uporabu zračnih letjelica s 5.310.494 kn. Nijedna zaračunata bruto premija nije zabilježena kod osiguranja s kapitalizacijom te kod tontina.

Tablica 6. Zaračunata bruto premija po vrstama osiguranja (u kn)

Šifra	vrsta osiguranja	Zaračunata bruto premija u kn 2016.	udio u %	Zaračunata bruto premija u kn 2017.	udio u %	% promjene 17/16
01	Osiguranje od nezgode	455.823.182	5,03%	483.664.486	4,91%	6,1%
02	Zdravstveno osiguranje	487.839.564	5,39%	519.962.046	5,28%	6,6%
03	Osiguranje cestovnih vozila - kasko	883.956.752	9,76%	1.049.307.507	10,65%	18,7%
04	Osiguranje tračnih vozila - kasko	7.972.916	0,09%	6.959.368	0,07%	-12,7%
05	Osiguranje zračnih letjelica - kasko	10.136.459	0,11%	9.584.793	0,10%	-5,4%
06	Osiguranje plovila	148.706.908	1,64%	148.726.481	1,51%	0,0%
07	Osiguranje robe u prijevozu	32.463.863	0,36%	31.768.863	0,32%	-2,1%
08	Osiguranje od požara i elementarnih šteta	616.410.231	6,81%	645.614.217	6,55%	4,7%
09	Ostala osiguranja imovine	591.766.182	6,53%	691.651.066	7,02%	16,9%
10	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila	2.049.319.944	22,63%	2.178.910.630	22,11%	6,3%
11	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica	5.310.494	0,06%	4.856.655	0,05%	-8,5%
12	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila	38.423.650	0,42%	39.139.073	0,40%	1,9%
13	Ostala osiguranja od odgovornosti	372.131.686	4,11%	413.748.968	4,20%	11,2%
14	Osiguranje kredita	194.349.791	2,15%	260.347.438	2,64%	34,0%
15	Osiguranje jamstva	7.277.022	0,08%	9.254.873	0,09%	27,2%
16	Osiguranje raznih financijskih gubitaka	113.734.573	1,26%	125.917.990	1,28%	10,7%
17	Osiguranje troškova pravne zaštite	4.650.560	0,05%	5.425.087	0,06%	16,7%
18	Osiguranje pomoći (ASISTENCLIA)	95.435.819	1,05%	96.598.762	0,98%	1,2%
19	Životna osiguranja	2.219.640.317	24,51%	2.532.509.810	25,70%	14,1%
20	Rentno osiguranje	28.621.056	0,32%	16.442.900	0,17%	-42,5%
21	Dopunska osiguranja životnog osiguranja	135.282.084	1,49%	132.035.417	1,34%	-2,4%
22	Osig. za slučaj vjenčanja ili sklapanja život. partner. ili rođenja	5.079.046	0,06%	4.687.512	0,05%	-7,7%
23	Životna i rentna osig. kod kojih ugovar. osig. snosi rizik ulag.	551.591.637	6,09%	448.515.628	4,55%	-18,7%
24	Tontine	0	0,00%	0	0,00%	-
25	Osiguranje s kapitalizacijom	0	0,00%	0	0,00%	-
	Neživot	6.115.709.596	67,53%	6.721.438.304	68,20%	9,9%
	Život	2.940.214.140	32,47%	3.134.191.267	31,80%	6,6%
	SVEUKUPNO (vrste 01 - 25)	9.055.923.737	100,00%	9.855.629.571	100,00%	8,8%

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUO, str. 32.)

Tablica 7. prikazuje zaračunate premije osiguranja za 2018. godinu (u kn). Najviše je zaračunate premije zabilježeno za životna osiguranja i osiguranje od odgovornosti za uporabu motornih vozila, a najmanje za osiguranje od odgovornosti za uporabu zračnih letjelica.

Tablica 7. Zaračunate premije osiguranja za 2018. godinu (u kn)

zaračunata bruto premija	promjena premijske osiguranje	promjena bruto preliosa prijenosnih premija (+/-)	promjena preliosa prijenosnih premija, udio osiguranja (+/-)	zarađene premije neto (uzroci- prihodovane)	vrsta osiguranja	šifra
483.664.486	19.927.157	12.994.803	-1.007.151	449.735.285	Osiguranje od nezgode	01
519.962.046	13.324.717	18.302.564	1.565.310	489.900.075	Zdravstveno osiguranje	02
1.049.307.507	47.117.856	82.539.170	1.247.269	920.897.750	Osiguranje cestovnih vozila - kasko	03
6.959.368	2.386	-533.238	0	7.490.220	Osiguranje tračnih vozila - kasko	04
9.584.793	9.152.440	-65.352	1.127.353	1.625.958	Osiguranje zračnih letjelica - kasko	05
148.726.481	71.811.292	3.765.432	6.291.637	79.441.395	Osiguranje plovila	06
31.768.863	10.356.633	584.306	604.420	21.432.344	Osiguranje robe u prijevozu	07
645.614.217	255.501.140	14.345.635	13.778.051	389.545.493	Osiguranje od požara i elementarnih šteta	08
691.651.066	154.305.776	38.564.031	29.791.726	528.574.985	Ostala osiguranja imovine	09
2.178.910.630	129.924.299	67.717.797	-3.967.064	1.977.301.471	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila	10
4.856.655	6.374.235	314.982	2.064.679	232.117	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica	11
39.139.073	15.161.980	1.282.781	-1.309.725	21.384.586	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila	12
413.748.968	98.941.336	21.946.433	8.672.943	301.534.141	Ostala osiguranja od odgovornosti	13
260.347.438	61.048.701	115.341.528	47.354.442	131.311.651	Osiguranje kredita	14
9.254.873	700.672	497.579	-328.721	7.727.901	Osiguranje jamstva	15
125.917.990	42.969.183	5.034.171	-3.546.982	74.367.654	Osiguranje raznih financijskih gubitaka	16
5.425.087	2.035.709	240.476	-82.431	3.066.471	Osiguranje troškova pravne zaštite	17
96.598.762	11.991.562	-3.673.901	-481.209	87.799.892	Osiguranje pomoći (ASISTENCIJA)	18
2.542.509.810	16.881.445	-61.236	-2.930	2.515.686.670	Životna osiguranja	19
16.442.900	0	0	0	16.442.900	Rentno osiguranje	20
132.035.417	8.121.270	417.840	-446.655	123.049.652	Dopunska osiguranja životnog osiguranja	21
4.687.512	160.494	0	0	4.527.018	Osig. za slučaj vjenčanja ili sklapanja život. partner. ili rođenja	22
448.515.628	30.972	0	0	448.484.656	Životna i rentna osig. kod kojih ugovar. osig. snosi rizik ulag.	23
0	0	0	0	0	Tontine	24
0	0	0	0	0	Osiguranje s kapitalizacijom	25
6.721.438.304	950.647.073	379.199.289	101.776.546	5.493.368.489	Neživot	
3.134.191.267	25.194.182	356.604	-449.585	3.108.190.896	Život	
9.855.629.571	975.841.255	379.555.892	101.326.961	8.601.559.384	SVEUKUPNO (vrste 01 - 25)	

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUO, str. 33.)

Tablica 8. prikazuje broj osiguranja po vrstama osiguranja. Iz tablice se tako može vidjeti da je najveći broj osiguranja prema vrstama osiguranja zabilježen kod osiguranja od odgovornosti

za uporabu motornih vozila, točnije 2.669.208. Nije zabilježeno pak nijedno osiguranje s kapitalizacijom, a najmanje je zabilježeno osiguranja tračnih vozila, svega njih 48.

Tablica 8. Broj osiguranja po vrstama osiguranja

Šifra	vrsta osiguranja	broj osiguranja 2016.	udio u %	broj osiguranja 2017.	udio u %	% promjene 1/2016.
01	Osiguranje od neopće	2.468.172	24,88%	2.617.372	25,22%	6,0%
02	Zdravstveno osiguranje	354.240	3,57%	357.777	3,45%	1,0%
03	Osiguranje cestovnih vozila - kasko	592.188	5,97%	659.391	6,35%	11,3%
04	Osiguranje tračnih vozila - kasko	48	0,00%	39	0,00%	-18,8%
05	Osiguranje zračnih letjelica - kasko	115	0,00%	124	0,00%	7,8%
06	Osiguranje plovila	21.432	0,22%	23.720	0,23%	10,7%
07	Osiguranje robe u prijevozu	15.955	0,16%	17.238	0,17%	8,0%
08	Osiguranje od požara i elementarnih šteta	617.206	6,22%	622.586	6,00%	0,9%
09	Ostala osiguranja imovine	618.687	6,24%	631.861	6,09%	2,1%
10	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila	2.669.208	26,91%	2.807.515	27,05%	5,2%
11	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica	308	0,00%	381	0,00%	23,7%
12	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila	49.845	0,50%	55.355	0,53%	11,1%
13	Ostala osiguranja od odgovornosti	185.365	1,87%	200.509	1,93%	8,2%
14	Osiguranje kredita	52.217	0,53%	58.634	0,56%	12,3%
15	Osiguranje jamstva	1.799	0,02%	2.773	0,03%	54,1%
16	Osiguranje raznih financijskih gubitaka	132.019	1,33%	137.276	1,32%	4,0%
17	Osiguranje troškova pravne zaštite	36.644	0,37%	27.759	0,27%	-24,2%
18	Osiguranje pomoći (ASISTENCLIA)	611.768	6,17%	670.707	6,46%	9,6%
19	Životna osiguranja	800.631	8,07%	790.119	7,61%	-1,3%
20	Rentno osiguranje	3.819	0,04%	3.668	0,04%	-4,0%
21	Dopunska osiguranja životnog osiguranja	639.796	6,45%	638.450	6,15%	-0,2%
22	Osig. za slučaj vjenčanja ili sklapanja život. partner. ili rođenja	2.869	0,03%	2.706	0,03%	-5,7%
23	Životna i rentna osig. kod kojih ugovar. osig. snosi rizik ulag.	46.506	0,47%	53.759	0,52%	15,6%
24	Tontine	0	0,00%	0	0,00%	-
25	Osiguranje s kapitalizacijom	0	0,00%	0	0,00%	-
	Neživot	8.427.216	84,94%	8.891.017	85,66%	5,5%
	Život	1.493.621	15,06%	1.488.702	14,34%	-0,3%
	SVEUKUPNO (vrste 01 - 25)	9.920.837	100,00%	10.379.719	100,00%	4,6%

(Izvor: Hrvatski ured za osiguranje [2018.] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine. Zagreb: HUO, str. 34.)

4. FINANCIJSKI ZNAČAJ OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA NA TRŽIŠTU RH

4. 1. Važnosti osiguravajućih društava za tržište Republike Hrvatske

Osiguravajuća društva mogu biti važna za stabilnost financijskih sustava, uglavnom zbog toga što su veliki ulagači na financijskim tržištima, zbog sve većih veza između osiguravatelja i banaka i zbog toga što osiguravaju financijsku stabilnost kućanstava i financija osiguravajući svoje rizike. Sektor osiguranja tradicionalno se smatra relativno stabilnim segmentom financijskoga sustava. To je uglavnom zbog toga što se bilanca većine osiguravatelja, za razliku od banaka, sastoji od relativno nelikvidnih obveza koje osiguravaju osiguravatelje od rizika brzoga nedostatka likvidnosti koji može suočiti banke. Pored toga, osiguravatelji uglavnom nisu značajan potencijalni izvor sustavnoga rizika. Jedan od glavnih razloga takvoga stava jest taj što osiguravatelji nisu međusobno povezani u onoj mjeri kao što su banke, na primjer, na međubankarskim tržištima i platnim sustavima. Sektor osiguranja, međutim, može biti izvor ranjivosti financijskoga sustava, a neuspjeh osiguravatelja može stvoriti financijsku nestabilnost. Osim toga, može se dovesti u pitanje tradicionalno gledište da osiguravatelji predstavljaju ograničen sustavni rizik, jer ne uzima u obzir činjenicu da interakcija između osiguravatelja, financijskih tržišta, banaka i drugih financijskih posrednika raste. Važno je, međutim, shvatiti da osiguravajuća društva, s obzirom na njihovu ulogu ublaživača rizika i njihove često dugoročne horizonte ulaganja, također podržavaju financijsku stabilnost.⁶³

Tri su glavna razloga zbog kojih su osiguravatelji važni za stabilnost financijskoga sustava Republike Hrvatske. Prvo, osiguravatelji su veliki investitori na financijskim tržištima. Drugo, osiguravatelji često imaju usku povezanost s bankama i drugim financijskim institucijama i probleme s kojima se susreću osiguravatelji stoga mogu proširiti na bankarski sektor. Treće, osiguravatelji doprinose očuvanju stabilnosti kućanstva i stabilnih bilanci osiguravajući svoje rizike. Iako opsežne investicijske aktivnosti osiguravajućih društava mogu negativno utjecati na cijene financijske imovine, oni uglavnom imaju dugoročni investicijski horizont, jer unaprijed primaju premije za politike koje često traju više godina. Osiguravajuća društva stoga mogu pomoći stabilizirati cijene na financijskim tržištima, jer je manja vjerojatnost da će mnogi drugi ulagači likvidirati ulaganja kada pada financijska imovina. Međutim, osiguravajuća su društva ograničena u ulaganjima i mogu posjedovati samo imovinu visokoga

⁶³ Europa EU, The importance of insurance companies for financial stability, dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fsr/art/ecb.fsrart200912en_05.pdf?016079a6d617b8c3c04b41995a92fe61 (pristupljeno: 10. srpnja 2019.).

ranga. Zbog smanjenja rejtinga vrijednosnih papira osiguravajućih društava može ih se prisiliti na prodaju imovine na padajućim tržištima i time pridonijeti negativnim kretanjima. Za razvoj tržišta osiguranja Republike Hrvatske važna je stabilnost financijskoga sustava te postojanje učinkovitoga nadzora nad poslovanjem društva za osiguranje. Važno svojstvo regulativnoga i nadzornoga sustava treba biti fleksibilnost kako bi se osiguravateljima omogućilo da se prilagode izmijenjenim uvjetima na tržištu osiguranja i općem gospodarskom okruženju. Najvažniji zakoni koji reguliraju hrvatsko tržište osiguranja su Zakon o osiguranju⁶⁴ i Zakon o obveznim osiguranjima u prometu⁶⁵ uz pripadajuće podzakonske akte.

Mogućnost osiguravatelja da stabiliziraju cijene financijske imovine katkad je precijenjena jer postoji pogrešna percepcija da osiguravatelji ne moraju staviti fer vrijednost svojih ulaganja i da na njih tako ne utječu privremene promjene vrijednosti. Općenito, osiguravajuća društva koja kotiraju na veliko moraju imati fer vrijednost svojih ulaganja, ali to često traje duže nego u slučaju banaka prije nego što se gubitci od fer vrijednosti evidentiraju na računima dobiti i gubitka. To je stoga što općenito osiguravatelji koji izvještavaju prema Međunarodnim standardima financijskoga izvještavanja (MSFI) uglavnom klasificiraju svoja ulaganja kao „raspoloživa za prodaju“. Ulaganja se zatim evidentiraju po fer vrijednosti u bilancama osiguravatelja, s tim da se gubitci koji se evidentiraju vode u kretanja u kapitalu dioničara. Međutim, gubitak se ne bilježi u računu dobiti i gubitka, osim ako se smatra da je ulaganje umanjeno.

Sa stajališta financijske stabilnosti, identifikacija povezanosti između bankarskoga i osiguravajućega društva važna je jer takve veze određuju kanale putem kojih bi se potencijalni problemi u jednom sektoru mogli prenijeti na drugi. Takvi zarazni kanali mogu biti neizravni – npr. putem financijskih aktivnosti osiguravatelja (kao što je gore opisano) – ili izravno putem vlasničkih veza i kreditnih izloženosti. Dinamičan razvoj tržišta životnih osiguranja i na ovdašnje je prostore doveo koncept bankoosiguranja – model poslovnoga povezivanja bankarskoga i osiguravateljnoga sektora koji u zapadnoeuropskim zemljama ima dugu tradiciju, pa tako nudeći najširi izbor financijskih usluga na jednom mjestu, i bankari i osiguravatelji vjeruju da kroz tu spregu mogu efikasnije iskorištavati potencijal klijenata i

⁶⁴ Zakon o osiguranju, NN 30/15.

⁶⁵ Zakon o obveznim osiguranjima u prometu NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14.

postići značajno veći profit.⁶⁶ Tako su banke sada postale jedno od vodećih prodajnih mjesta za razne vrste osigurateljnih proizvoda – od zdravstvenoga i životnoga, preko osiguranja imovine i osiguranja od raznoraznih rizika, pa do brojnih oblika investicijskih osiguranja. Bankoosiguranje (engl. *bankassurance*, njem. *Bankversicherung*) označava povezivanje banaka i osiguranja kroz prodaju osiguranja putem banaka.⁶⁷ Bankoosiguranjem se smatra obavljanje poslova zastupanja u osiguranju od strane poslovne banke, odnosno prodaja usluga osiguranja u banci. Poslovna banka činom zastupanja u osiguranju prodaje usluge osiguranja zainteresiranim osiguranicima u ime i za račun društva s kojima ima potpisan Ugovor o zastupanju. Posljednjih desetljeća izravne su vlasničke veze između bankarskih skupina i osiguravajućih društava i pojavili su se mnogi „financijski konglomerati“ koji nude i bankarske i osiguravajuće proizvode. Razlozi konglomeracije bili su uglavnom u diversifikaciji prihoda, smanjenju troškova i iskorištavanju ustaljenih kanala distribucije proizvoda. Pored toga, neke banke i osiguravatelji vidjeli su koristi u pridruživanju različitim bilančnim strukturama banaka, čija imovina ima dulje dospijeće od njihovih obveza, i osiguravateljima – koji uglavnom imaju obveze s dužim rokom dospijeća od imovine – da bi smanjili saldo neusklađenosti. Korist od ovakve suradnje imaju svi sudionici: 1) banke: dodatni priljev sredstava putem diversifikacije u osiguranje, manji fiksni troškovi, servis na jednom mjestu kako bi se zadržali klijenti, detaljna baza podataka o klijentima, pružanje cjelovitih financijskih usluga krojenih prema životnom ciklusu klijenata, pristup sredstvima koje bi inače zadržali osiguravatelji, 2) društva za osiguranje: manji troškovi rada i prodaje, novi prodajni kanal, povoljan odnos uloženo – dobiveno, veća fluktuacija potencijalnih osiguranika, pristup bazi podataka banke o klijentima, učinkovitiji razvoj novih financijskih proizvoda u suradnji s bankama partnerima, 3) osiguranici: novi prodajni punktovi od početka se identificiraju s bankom, psihološki učinak dodatne sigurnosti, nema inzistiranja za kontaktom jer obično prvi kontakt s bankom učini klijent.⁶⁸

Osiguravanjem rizika s kojima se suočavaju kućanstva i vlasti osiguravajuća društva doprinose stabilnosti bilanci ovih sektora. Međutim, veze između osiguravatelja i nefinancijskog sektora mogu povremeno dovesti do potencijalnih zabrinutosti za financijsku stabilnost. Iako je sektor reosiguranja mnogo manji od sektora primarnoga osiguranja, još se uvijek može smatrati

⁶⁶ Poslovni dnevnik, Bračne veze banaka i osiguranja, dostupno na: <http://www.poslovni.hr/trzista/bracne-veze-banaka-i-osiguranja-35347> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.).

⁶⁷ Andrijašević, S., Račić-Žlibar, T. (1997.) Rječnik osiguranja. Zagreb: Masmedia, str. 24.

⁶⁸ Andrijašević, S., Račić-Žlibar, T. (1997.) Rječnik osiguranja. Zagreb: Masmedia, str. 24.

važnim za financijsku stabilnost iz dvaju glavnih razloga. Prvo, reosiguravatelji osiguravaju sigurnosne mreže za primarne osiguravatelje, a financijske teškoće reosiguravatelja mogu uvelike utjecati na sektor primarnoga osiguranja. Na primjer, ako reosiguravatelj doživi financijski stres, problemi bi se mogli proširiti na mnoge primarne osiguravatelje ako se njihova zaštita od reosiguranja ne bi uspjela provesti onako kako se očekivalo. U tom smislu, reosiguranje je kreditni rizik za primarne osiguravatelje. To bi također moglo dovesti do smanjenja raspoloživosti pokrića za reosiguranje, što bi moglo prisiliti primarne osiguravatelje da odustanu od preuzimanja ugovora, povuku se s tržišta kapitala i poboljšaju pozicije solventnosti na drugi način. Drugo, jer je posao reosiguravatelja zaštita od ekstremnih događaja, obično su izloženiji od primarnih osiguravatelja rijetkim i neočekivanim katastrofalnim događajima, poput prirodnih katastrofa i terorističkih napada, koje je vjerojatno teško precizno kvantificirati.

4. 2. Financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja društava za osiguranje

Financijska izvješća predstavljaju glavni izvor informacija poslovanja poduzeća. Ona sadržavaju informacije o prošlim aktivnostima i financijskim rezultatima poslovanja koje su osnovno polazište planiranja za buduće poslovne odluke unutar i izvan poduzeća. Segment obveznoga izvještavanja u Hrvatskoj reguliran je nizom zakona i pravilnika kako bi podatci unutar financijskih izvještaja bili međusobno usporedivi. Računovodstvo osiguravajućih i reosiguravajućih društava temelji se na sustavu dvojnoga knjigovodstva te u skladu s odredbama Zakona o trgovačkim društvima i Zakona o računovodstvu dužni su sastavljati knjigovodstvene isprave, poslovne knjige te financijska izvješća. Temeljem članka 17. Zakona o računovodstvu osiguravajuća društva te ostala poduzeća iz skupine financijskih institucija primjenjuju Međunarodne standarde financijskoga izvještavanja (MSFI).⁶⁹ Financijsko poslovanje osiguravajućih društava pod nadzorom je Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, koja donosi standarde i propise sukladne na temelju Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga⁷⁰, zakona koji uređuju tržište kapitala, investicijske i druge fondove, preuzimanje dioničkih društava, mirovinska osiguravajuća društva, osiguranje i reosiguranje te financijske usluge, kao i drugih zakona kada je to tim zakonima ovlašteno. Sadržaj i oblik financijskih i poslovnih izvještaja društava za osiguranje određen je Pravilnikom o obliku i

⁶⁹ Zakon o računovodstvu NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, čl.17.

⁷⁰ Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga NN 140/05, 154/11, 12/12.

sadržaju financijskih i dodatnih izvještaja društava za osiguranje, odnosno društava za reosiguranje, a sukladno navedenom Pravilniku godišnja izvješća društva za osiguranje su⁷¹:

- izvještaj o financijskom položaju (bilanca)
- izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti (račun dobiti i gubitka)
- izvještaj o novčanom toku
- izvještaj o promjenama kapitala
- bilješke uz financijske izvještaje.

Izvještaj o financijskom položaju trenutačni je vrijednosni iskaz imovine, obveza i kapitala društva na određeni datum. Najčešće je to 31. 12., a može biti i bilo koji drugi obračunski datum, ili dnevni datum u slučajevima bilanci investicijskih fondova. Naziva se još „bilanca“ ili „izvještaj o financijskoj situaciji“, a korisnicima, u prvom redu dioničarima i drugim vjerovnicima, ukazuje na financijsku snagu ili položaj društva u određenom trenutku.⁷² Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti jest izvještaj koji pruža informacije o uspjehu društva za jedno obračunsko razdoblje, na primjer od godine dana ili neko kraće, a sastavlja ga društvo koje je obveznik primjene MSFI-ja. Sadržava prihode, rashode i financijski rezultat kao razliku prihoda i rashoda između dvaju datuma izvještaja o financijskom položaju. Nadalje, izvještaj o novčanim tokovima daje informacije o izvorima i uporabi gotovine tijekom izvještajnoga razdoblja, no predstavlja i bazu za planiranje budućih gotovinskih tokova i potreba za financiranjem.⁷³ Izvještaj o financijskom položaju pokazuje ukupno stanje novca i njegovih ekvivalenata na kraju obračunskoga razdoblja, ali ne pokazuje odvojeno neto novčani tijekom razdoblja, kao ni kako je i zbog kojih transakcija došlo do promjena na novčanim računima. Izvještaj o promjenama kapitala (glavnice) prikazuje sve promjene glavnice koje su se dogodile u obračunskom razdoblju, a istim se prikazuju ne samo promjene glavnice nastale ulogom vlasnika i zaradom već i rezultatom gospodarskih aktivnosti koji povećavaju ili smanjuju glavicu.⁷⁴ Sukladno Pravilniku o strukturi i sadržaju financijskih izvještaja društava za osiguranje, društva izrađuju i predstavljaju kao dio svojih financijskih izvještaja i bilješke uz izvještaj o financijskom položaju, izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala društva za osiguranje, za ista razdoblja za koja se

⁷¹ Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih izvještaja i dodatnih izvještaja društava za osiguranje, NN 37/16, čl.3.

⁷² Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO, str. 30.

⁷³ Vidučić, Lj. (2012) Financijski menadžment. Zagreb: RRiF Plus, str. 381.

⁷⁴ Mićin, K. (2008) Računovodstvo osiguravajućih društava. Zagreb: HASIBO, str. 37.

izrađuju i ostali financijski izvještaji. Bilješke treba predstaviti sustavno a svaka stavka u izvještaju o financijskom položaju, izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti, izvještaju o promjenama kapitala i izvještaju o novčanim tokovima treba biti međusobno povezana sa svakom odnosnom informacijom u bilješkama.⁷⁵ U cilju osiguravanja dodatnih informacija o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja te poslovnim aktivnostima sastavljaju se i dodatna izvješća kao što su⁷⁶:

- izvještaj o pregledu ulaganja (Obrazac: IPU)
- izvještaj o registru imovine za pokriće tehničkih pričuva (Obrazac: REG)
- izvještaj o starosnoj strukturi potraživanja iz poslova izravnog osiguranja (Obrazac: SSP), 4. izvještaj o prihodima i troškovima ulaganja prema izvoru sredstava (Obrazac: PiT)
- račun dobiti i gubitka po vrstama i rizicima osiguranja (Obrazac: RDG-O)
- račun dobiti i gubitka za poslove reosiguranja (Obrazac: RDG-R)
- izvještaj o ročnoj usklađenosti imovine za pokriće matematičke pričuve s obvezama iz matematičke pričuve (Obrazac: RU-MP)
- izvještaj o ročnoj usklađenosti imovine za pokriće tehničkih pričuva osim matematičke pričuve s obvezama iz tehničkih pričuva osim matematičke pričuve (Obrazac: RU-TP).

4. 3. Osiguravajuća društva i ukupna financijska imovina Republike Hrvatske

Sudeći po većini makroekonomskih pokazatelja, Republika Hrvatska je u 2017. godini nastavila s pozitivnim kretanjima. Razdoblje negativnih pokazatelja, koji su započeli 2009. godine, prije svega misleći na realnu godišnju stopu rasta BDP-a, završilo je 2015. godine i pozitivan se trend nastavio do danas. Realna godišnja stopa rasta BDP-a na kraju 2017. godine iznosila je 2,9 % i bila je za 0,6 postotna boda manja od 2016. godine, kada je realna godišnja stopa rasta BDP-a iznosila 3,5 %.⁷⁷ Istaknutu ulogu u održavanju ovakvoga rasta u 2017. godini imala je osobna potrošnja čije se značajno povećanje tumači reformama poreza na dohodak. D

⁷⁵ Godač, D. (2015) Analiza financijskih izvještaja društava za osiguranje. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str. 22–23.

⁷⁶ Pravilnik o obliku i sadržaju financijskih izvještaja i dodatnih izvještaja društava za osiguranje, NN 37/16, čl. 4.

⁷⁷ Hrvatski ured za osiguranje (2017) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj. Zagreb: HUU, str. 10.

druge strane, u 2018. godini realna stopa BDP-a iznosila je 2,7%. Analiza BDP-a po stanovniku također ukazuje na vrlo pozitivne promjene i kretanja. Na kraju 2017. godine, BDP po stanovniku iznosio je 11.882 EUR, a u 2018. godini je isti iznosio 12.632 EUR. Taj je pokazatelj na kraju 2007. godine iznosio 10.194 EUR ili 1.733 EUR manje nego danas. Kroz posljednjih deset godina ovaj je pokazatelj stalno rastao, da bi prošle godine prešao razinu od 11 tisuća EUR i zabilježio iznos od 11.180 EUR na kraju 2016. godine. Godina 2017. značajna je i po činjenici da je inozemni dug, mjereno kao postotak BDP-a, iznosio 81,8 % i bio najmanji od 2008. godine. Tijekom posljednjih deset godina taj je dug uglavnom iznosio iznad 100 % BDP-a, da bi 2014. godine ostvario svoj vrhunac od 106,8 % i počeo se smanjivati do današnje razine. Imajući u vidu da je ovaj pokazatelj na kraju 2007. godine iznosio 76,7 % BDP-a, kao i na trend smanjivanja zaduživanja, za vjerovati je da će se inozemni dug Republike Hrvatske nastaviti smanjivati. Od ostalih pozitivnih pokazatelja svakako treba naglasiti i smanjenje duga opće države izraženo u postotku BDP-a. Taj je dug u 2017. godini smanjen na 77,5 % BDP-a (s 80,2 % na kraju 2016. godine) i prvi je put nakon 2012. godine taj pokazatelj bio ispod vrijednosti od 80 % BDP-a.⁷⁸

U 2018. godini tržište osiguranja ostvarilo je najvišu stopu rasta od 2008. godine. Ostvareni rast od 3,4 % upola je ipak manji od rasta iz 2008. kada je iznosio 6,9 %. Ostvarena stopa rasta budi optimizam da će se kroz ekonomski oporavak ponovno dinamizirati tržište osiguranja. U odnosu na stagnaciju u 2016. i tek blagi rast ukupne zaračunate premije od 0,4 % te 2015. godinu i rast od 1,9 %, rezultat ostvaren u 2017. predstavlja pomak. U 2014. godini, pored ekonomske krize u zemlji, tržište osiguranja bilo je suočeno sa značajnim padom premije osiguranja od automobilske odgovornosti uslijed primjene novih liberaliziranih cjenika i konkurentske cjenovne utrke. Time je u 2014. ukupna premija osiguranja ostvarila pad od -5,7 % u odnosu na 2013. godinu. Osim stagnacije u 2013., zapravo je nastavljen šestogodišnji pad premije hrvatskoga tržišta osiguranja započet 2009., pod utjecajem financijske i gospodarske krize, a nakon razdoblja višegodišnjih, pa čak i dvoznamenkastih stopa rasta u određenim razdobljima. Profitabilnost djelatnosti osiguranja, mjerena kombiniranim razmjerom, razmjerom šteta i razmjerom troškova pokazuje zadovoljavajuću razinu profitabilnosti, u odnosu na prethodna razdoblja. U 2017. godini kombinirani razmjer iznosio je 102,4 %.⁷⁹ Na tržištu osiguranja u Hrvatskoj 2017. godine poslovalo je 20 osiguravajućih društava. Učinak

⁷⁸ Hrvatski ured za osiguranje (2017) Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj. Zagreb: HUU, str. 10.

⁷⁹ Ibidem, str. 30.

na tržištu imala su i dva osiguravatelja sa sjedištem u drugoj državi članici EU putem podružnica (Sava osiguranje d.d. – Podružnica Hrvatska i Adriatic Slovenica d.d. – Podružnica Zagreb). U odnosu na 2016. bilježe se dva osiguravatelja manje, i to BNP Paribas Cardiff osiguranje (pripojen Croatia osiguranju) i Erste osiguranje VIG (pripojen matičnom društvu Wiener osiguranje).⁸⁰

Tržište osiguranja u 2017. godini, u kojoj je zaračunata bruto premija osiguranja iznosila 9,2 milijardi kuna, raslo je za 4,5 % u odnosu na prethodnu godinu (8,8 milijarde kuna), dok je u 2018. godini bruto premija osiguranja iznosila 10 milijardi kuna, uz rast od 9 %. Na segment neživotnoga osiguranja u ukupnoj strukturi (životna i neživotna osiguranja) otpada dvije trećine tržišta, dok na segment životnih osiguranja otpada preostala jedna trećina ukupnoga tržišta. Rast se uglavnom temeljio na rastu tržišta neživotnoga osiguranja, posebice osiguranja cestovnih vozila – kasko osiguranje (porast od 10 %), zdravstvenoga osiguranja (porast od 19,2 %) i osiguranja kredita (porast od 27,6 %).⁸¹

Najveći iznos zaračunate bruto premije u 2017. godine ostvarilo je Croatia osiguranje, čime je taj osiguravatelj, s tržišnim udjelom nešto manjim od 29 %, najznačajniji poduzetnik na tržištu osiguranja u RH uz trend rasta od 7,4 % u odnosu na 2016., promatrajući zasebno Croatia osiguranje d.d. Drugi je Agram koncern čije članice, Euroherc osiguranje, Jadransko osiguranje i Agram Life, bilježe trend rasta premije, uz zajednički tržišni udio od 20 %. Promatrano pojedinačno, Euroherc osiguranje bilježi nešto izraženiji rast, dok sve tri članice Agram koncerna bilježe rast između 7,8 i 8,6 %. Slijede Allianz s 12,5 % te Vienna Insurance Grupa (Wiener osiguranje VIG d.d. i Erste osiguranje VIG d.d.) s 8,5 % zbirnoga tržišnog udjela i oba bilježe rast zaračunate bruto premije. Generali je na petoj poziciji prestigao Uniqu uz 6,2 % tržišnoga udjela i trend rasta koji iznosi značajnih 13,5 %. Uniqua osiguranje bilježi određeni pad i smanjenje tržišnoga udjela. Rast od 8,7 % bilježi Triglav osiguranje, uz tržišni udio od 4,4 posto, dok Grawe Hrvatska bilježi rast od 7,5 posto i tržišni udio od 4,4 %.⁸²

⁸⁰ Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (2017) Tržište osiguranja u Hrvatskoj u 2017. više koncentrirano nego u 2016., dostupno na: <http://www.aztn.hr/trziste-osiguranja-u-hrvatskoj-u-2017-vise-koncentrirano-nego-u-2016/> (pristupljeno: 4. 4. 2020.)

⁸¹ Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (2017) Tržište osiguranja u Hrvatskoj u 2017. više koncentrirano nego u 2016., dostupno na: <http://www.aztn.hr/trziste-osiguranja-u-hrvatskoj-u-2017-vise-koncentrirano-nego-u-2016/> (pristupljeno: 4. 4. 2020.)

⁸² Ibidem.

U 2018. godini najveći iznos zaračunate bruto premije ostvarilo je Croatia osiguranje d.d. sa 2.753.964.967 kn, nakon toga Allianz Zagreb d.d. sa 1.165.575.839 kn, a na trećem mjestu je bilo Euroherc osiguranje d.d. sa 1.118.861.695 kn.

U 2017. je godini omjer tržišne koncentracije iskazan tržišnim udjelima prvih pet osiguravatelja, promatran kroz pojedinačne tržišne udjele osiguravatelja, iznosio 64,1 te u usporedbi s 2016. u kojoj je iznosio 61,6, bilježi blagi rast koncentriranosti. Ako se osiguravatelji promatraju kao povezana društva, odnosno kao jedan gospodarski subjekt, omjer tržišne koncentracije u 2017. godini iznosio je 75,9 dok je u 2016. isti iznosio 76,6. Temeljem podataka o koncentriranosti tržišta, proizlazi kako je ukupno tržište osiguranja u RH u 2017. godini bilo relativno dobro strukturirano, uz pokazatelje umjerene koncentriranosti te se promatrajući pojedinačno osiguravatelje bilježi trend blagoga rasta koncentriranosti.⁸³

Tablica 9. prikazuje ukupnu financijsku imovinu Republike Hrvatske 2017. i 2018. godine. Tako se iz tablice može vidjeti da je ukupna financijska imovina Republike Hrvatske u 2017. godini iznosila 1.488.421,69 milijuna kuna, a u 2018. godini 1.566.713,47 milijuna kuna. Nadalje, ukupna financijska imovina Središnje banke je u 2017. godini iznosila 127.748,57 milijuna kuna, a u 2018. godini 134.006,63 milijuna kuna. Ukupna imovina kreditnih institucija iznosila je u 2017. godini 415.885,50 milijuna kuna, a u 2018. godini 433.342,06 milijuna kuna. Što se tiče novčanih fondova, u 2017. godini ukupna imovina im je iznosila 8.639,10 milijuna kuna, a u 2018. godini 6.940,60 milijuna kuna, dok je ukupna imovina investicijskih fondova u 2017. godini iznosila 13.099,73 milijuna kuna, a u 2018. godini 15.356,07 milijuna kuna. Ukupna imovina osiguravajućih društava je u 2017. godini iznosila 32.176,81 milijuna kuna, dok se u 2018. godini povećala na 32.800,81 milijuna kuna. Ukupna imovina mirovinskih fondova je u 2017. godini bila 89.669,43 milijuna kuna, dok je u 2018. godini narasla na 96.607,99 milijuna kuna.

⁸³ Ibidem.

Tablica 9. Ukupna financijska imovina Republike Hrvatske

	2017	2018
Središnja banka	127.748,57	134.006,63
Kreditne institucije	415.885,50	433.342,06
Novčani fondovi	8.639,10	6.940,60
Investicijski fondovi	13.099,73	15.356,07
Osiguravajuća društva	32.176,81	32.800,81
Mirovinski fondovi	89.669,43	96.607,99
Ukupno Republika Hrvatska	1.488.421,69	1.566.713,47

(Izvor: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-racuni>)

4. 4. Budućnost osiguravajućih društava na tržištu Republike Hrvatske

Trend razvoja računalne tehnologije u 21. stoljeću drastično mijenja sve segmente osiguranja, poslovanja, ali i svakodnevni život. Trendovi *online* poslovanja u Europi i Hrvatskoj imaju isključivo jedan smjer, a to je rast. Tome značajno doprinosi i dostupnost interneta u svakom trenutku putem pametnih telefona. Prema podacima Svjetske banke, digitalna ekonomija raste 10 – 25 % godišnje, dakle čak 5 – 7 puta više u odnosu na ostatak gospodarstva.⁸⁴ Rast je ujedno i izvrsna prilika za razvoj i poboljšanje usluga koje osiguravajuća društva nude. Sava osiguranje bilo je prvo društvo u Hrvatskoj koje je nudilo čak osam osiguranja *online*, dok drugi osiguravatelji u prosjeku nude od jedne do tri vrste osiguranja *online*. Za uspješno *online* poslovanje osiguravajućim društvima potrebno je: 1) kvalitetna i responzivna internetska stranica koju je potrebno redovito unaprjeđivati i osiguravati kvalitetan sadržaj i nove vijesti, a responzivna internetska stranica znači da je prilagođena za ugodno korištenje na mobilnim uređajima i tabletima, 2) SEO: *search engine optimization*, ili optimizacija tražilice: kako bi klijenti odmah dobili traženu informaciju o osiguranju, a dobar SEO znači i više organsko pozicioniranje internetske stranice i kvalitetnije oglašavanje, 3) korištenje brojnih Googleovih

⁸⁴ Svijet osiguranja (2018) Online prodaja osiguranja u Hrvatskoj – trendovi i budućnost, dostupno na: <https://www.svijetosiguranja.eu/online-prodaja-osiguranja-u-hrvatskoj-trendovi-i-buducnost/> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.).

i drugih alata o korištenju internetske stranice – unaprjeđuju se najkorisniji dijelovi, a internetska se stranica optimizira prema navikama i željama osiguranika, 4) *webshop* koji omogućuje intuitivno snalaženje i jasnu prezentaciju sadržaja i ponuda, 5) korisnička podrška: u digitalnom dobu, potrebno je uvijek biti na raspolaganju za sve upite osiguranika – *online*, ali i na klasičnim kanalima poput besplatnoga telefona, 6) društvene mreže poput Facebooka – nezaobilazan su dio izgradnje nekog branda i odličan kanal za neposrednu komunikaciju jer nude brojne prednosti poput segmentiranja publike i targetiranja ciljnih skupina. Sava osiguranje u posljednje tri godine intenzivno radi na tranziciji poslovanja iz *offline* u *online*. Povezivanje oba kanala u oba smjera, *offline* i *online*, stvara uspješnu sinergiju digitalnoga poslovanja, tzv. *omnichannel*, što je svakako preduvjet za buduće uspješno poslovanje u digitalnom svijetu osiguranja.⁸⁵

⁸⁵ Sava osiguranje, Online prodaja osiguranja u Hrvatskoj, dostupno na: <https://www.sava-osiguranje.hr/hr-hr/nikad-sami/webshop/trendovi-online-prodaje/> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.).

5. ZAKLJUČAK

Društva za osiguranje sudionici su financijskoga tržišta i predstavljaju bitan čimbenik gospodarskoga razvoja svake zemlje, a primarna im je funkcija osiguranje pojedinaca od opasnosti koje donosi neizvjesna budućnost. Djelatnost društava za osiguranje mogu biti životna osiguranja, neživotna osiguranja ili kombinacija životnih i neživotnih osiguranja pa se u skladu s tim društva za osiguranje klasificiraju na društva za osiguranje registrirana za ugovaranje i zaključenje ugovora o neživotnim osiguranjima, društva za osiguranje registrirana za ugovaranje i zaključenje ugovora o životnim osiguranjima te kompozitna društva. Osiguravajuća društva predstavljaju nebankarske financijske institucije za razvitak ugovorne štednje, a karakterizira ih stalan i stabilan priljev novčanih sredstava u obliku uplata premija osiguranja. Glavna karakteristika ovih sredstava jest njihova dugoročnost, pa upravo stoga i novčani fondovi koji se formiraju na osnovi uplaćenih premija da bi društva mogla obavljati osnovnu djelatnost osiguranja imaju dugoročni karakter. Ključna uloga osiguravajućih društava jest osigurati posrednu ekonomsku zaštitu, međutim, osiguravajuća društva obavljaju i druge funkcije od kojih je, sa stajališta utjecaja na privredni rast i razvoj, najznačajnija mobilizacija financijskih sredstava, odnosno poslovi financijskoga posredovanja. Obavljajući poslove financijskoga posredovanja, osiguravajuća društva imaju značajnu poziciju u financijskom sustavu kao institucionalni investitori, a cilj osiguravajućih društava kao institucionalnih investitora jest da osiguraju dodatnu likvidnost na financijskom tržištu, maksimiziraju profit uz prihvatljivu razinu investicijskoga rizika te prikupe sitan, slobodan kapital i stave ga u funkciju privrednoga rasta i razvoja.

Ono što afirmira osiguravatelje života da zauzmu važno mjesto u financijskom sustavu su njihove sljedeće važne karakteristike: stabilan tok premija osiguranja, dugoročnost izvora sredstava, dugoročnost plasmana, vremenska nepodudarnost uplata i isplata te predvidivost nastupanja osiguranoga slučaja, odnosno predvidivost povlačenja sredstava, pa tako zahvaljujući dugoročnosti izvora sredstava, društva za osiguranje života formiraju takav investicijski portfelj koji se sastoji od dugoročnih plasmana koji nose dugoročne prihode, a isti je napravljen tako da odgovara zahtjevima za održavanjem likvidnosti. Kod neživotnih osiguravatelja razina neizvjesnosti još je izraženija nego kod životnih jer neizvjesnost postoji ne samo u pogledu investicijskih plasmana već i u pogledu veličine eventualnih odštetnih zahtjeva, a koordinirano upravljanje imovinom i obvezama omogućava osiguravajućim društvima neživotnih osiguranja da odrede odgovarajuću likvidnost i obrtni kapital u planskom

razdoblju od tri do pet godina i da utvrde adekvatnu strategiju plasmana koja će moći optimizirati poslovne ciljeve osiguravajućega društva. Osiguravajuća društva nakon što odrede investicijske ciljeve i politiku trebaju odrediti oblike imovine u koje će plasirati raspoloživa sredstva rezervi osiguranja. Plasmani osiguravajućih društava mogu biti raznovrsni, no nikada nisu u samo jednom obliku aktive. Oni mogu biti plasmani koji osiguravaju fiksni ili varijabilni prinos, u financijsku ili realnu aktivu, dugoročnoga ili kratkoročnoga karaktera, dakle više ili manje likvidni.

Najraniji podatci o hrvatskom tržištu osiguranja datiraju iz 1994. godine kada je osnovana Direkcija za nadzor društava za osiguranja, odnosno današnja HANFA, a daljnje kretanje broja društava nastavilo se do 2001. godine kada su integracijski procesi zahvatili hrvatsku industriju osiguranja. Hrvatsko tržište osiguranja doživjelo je značajne promjene u posljednjih dvadeset godina. Manjak konkurencije u prijašnjem razdoblju doveo je do smanjenja motiviranosti za ulaganja i inovacije. Jačanje konkurencije u industriji osiguranja bilo je prisutno i zbog ulaska stranoga kapitala na tržište osiguranja, jer se broj stranih društava sve više povećavao. U 2018. godini tržište osiguranja ostvarilo je najvišu stopu rasta od 2007. godine. Ostvareni rast od 8,8 % budi optimizam da će se kroz ekonomski oporavak ponovno dinamizirati tržište osiguranja. Profitabilnost djelatnosti osiguranja, mjerena kombiniranim razmjerom, razmjerom šteta i razmjerom troškova pokazuje zadovoljavajuću razinu profitabilnosti u odnosu na prethodna razdoblja. U 2018. godini kombinirani razmjer iznosio je 98 % i prvi put od 2003. bio je ispod 100 %. U strukturi ukupne premije osiguranja u 2018. godini životna osiguranja, ukupno promatrano s udjelom od 31,8 %, predstavljaju najznačajniju skupinu osiguranja. Drugo po važnosti jest osiguranje od automobilske odgovornosti s udjelom od 22,11 %, koje bilježi daljnji trend pada udjela slijedom korekcije cijena na tržištu. Slijede ga ostala neživotna osiguranja s 16,97 %. Tri su glavna razloga zbog kojih su osiguravatelji važni za stabilnost financijskoga sustava. Prvo, osiguravatelji su veliki investitori na financijskim tržištima. Drugo, osiguravatelji često imaju usku povezanost s bankama i drugim financijskim institucijama i probleme s kojima se susreću osiguravatelji stoga se mogu proširiti na bankarski sektor. Treće, osiguravatelji doprinose očuvanju stabilnosti kućanstva i stabilnih bilanci osiguravajući svoje rizike.

LITERATURA

- 1) Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (2017) Tržište osiguranja u Hrvatskoj u 2017. više koncentrirano nego u 2016, dostupno na: <http://www.aztn.hr/trziste-osiguranja-u-hrvatskoj-u-2017-vise-koncentrirano-nego-u-2016/> (pristupljeno: 4. 4. 2020.)
- 2) Agić-Šabeta, E. (2015) *Društva za osiguranje života u ulozi institucionalnih investitora na razvijenim financijskim tržištima i tržištima regije*, Sarajevo: Sors
- 3) Andrijašević, S., Račić-Žlibar, T. (1997) *Rječnik osiguranja*. Zagreb: Masmedia
- 4) Andrijašević, S., Petranović, V. (1999) *Ekonomika osiguranja*. Zagreb: Alfa
- 5) Blumenfeld, M. (2011) *Insurance Industry Exposure to Derivates dipped in 2010*. The SNL Insurance Daily
- 6) Bošnjak, A. (2016) *Utjecaj institucionalnih investitora na gospodarski rast zemalja OECD*. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu
- 7) Buljan, E. (2016) *Utjecaj krize na tržište neživotnih osiguranja u srednjoj i istočnoj Europi*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu
- 8) Ćurak, M., Jakovčević, D. (2007) *Osiguranje i rizici*. Zagreb: RRIF plus
- 9) Ćurković, M. (2007) *Obvezna osiguranja u prometu*. Zagreb: Inženjerski biro
- 10) Ćurković, M. (2015) *Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti*. Zagreb: Školska knjiga
- 11) Enciklopedija, Osiguranje, dostupno na:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45672> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.)
- 12) Europa EU, The importance of insurance companies for financial stability, dostupno na:
https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fsr/art/ecb.fsrart200912en_05.pdf?016079a6d617b8c3c04b41995a92fe61 (pristupljeno: 10. srpnja 2019.)
- 13) Godač, D. (2015) *Analiza financijskih izvještaja društava za osiguranje*. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu
- 14) Eschler, A. (2011) *Bancassurance*. München: GRIN Verlag
- 15) Hrvatski ured za osiguranje, O nama, dostupno na: <http://www.huo.hr/hrv/huo/2/> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.)
- 16) Hrvatski ured za osiguranje (2017) *Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: HUO

- 17) Hrvatski ured za osiguranje (2018) *Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2018. godine*. Zagreb: HUU
- 18) Ivanjko, Š. (1976) *Zavarovanje odgovornosti organizacij združenega dela*. Maribor: Založba Obzorja
- 19) Kočović, J., Šujelić, P. (2002) *Osiguranje*. Beograd: Ekonomski fakultet u Beogradu
- 20) Labudović, J. (2007) Uloga i značaj kompanija za osiguranje života kao institucionalnih investitora na finansijskom tržištu, *Revija za pravo osiguranja*, 4 (1), str. 33.
- 21) Maković, B., Njegomir, V. (2015) *Osiguravajuća društva u ulozi institucionalnih investitora*. Sarajevo: Sors
- 22) Mićin, K. (2008) *Računovodstvo osiguravajućih društava*. Zagreb: HASIBO
- 23) Nikolić, N., Pečarić, M. (2012.) *Uvod u financije*. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu
- 24) Olgić Draženović, B., Kusanović, T. i Jurić, Z. (2015.) Značaj institucionalnih investitora u evoluciji finansijskih sustava, *Praktični menadžment, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 6 (1), str. 165–173.
- 25) Pavić, D. (2009) *Ugovorno pravo osiguranja*. Zagreb: Tectus
- 26) Poslovni dnevnik, Bračne veze banaka i osiguranja, dostupno na: <http://www.poslovni.hr/trzista/bracne-veze-banaka-i-osiguranja-35347> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.)
- 27) Pravilnik o obliku i sadržaju finansijskih izvještaja i dodatnih izvještaja društava za osiguranje, NN 37/16
- 28) Prgeša, J. (2016) *Analiza uspješnosti poslovanja društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu
- 29) Sava osiguranje, Online prodaja osiguranja u Hrvatskoj, dostupno na: <https://www.sava-osiguranje.hr/hr-hr/nikad-sami/webshop/trendovi-online-prodaje/> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.)
- 30) Stipić, M., Stipić, H. (2014.) Marketinški elementi u funkciji razvoja hrvatskoga tržišta osiguranja, *Praktični menadžment, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 5 (2), str. 26–27.
- 31) Svijet osiguranja (2018) Online prodaja osiguranja u Hrvatskoj – trendovi i budućnost, dostupno na: <https://www.svijetosiguranja.eu/online-prodaja-osiguranja-u-hrvatskoj-trendovi-i-buducnost/> (pristupljeno: 10. srpnja 2019.)
- 32) Tipurić D. (2007) *Strateška analiza hrvatske industrije osiguranja*. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu

- 33) Trlaja, S. (2015) *Preuzimanje u industriji osiguranja Republike Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu
- 34) Vidučić, Lj. (2012) *Financijski menadžment*. Zagreb: RRiF Plus
- 35) Zanki, M. (2016) *Utjecaj krize na poslovanje osiguravajućih društava u RH*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu
- 36) Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga NN 140/05, 154/11, 12/12
- 37) Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15
- 38) Zakon o obveznim osiguranjima u prometu NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14
- 39) Zakon o osiguranju, NN 30/15
- 40) Zakon o računovodstvu NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18

POPIS TABLICA

Tablica 1. Poslovi osiguranja koje su društva za osiguranje i reosiguranje obavljala tijekom 2018. godine

Tablica 2. Ukupno zaračunata bruto premija osiguranja po društvima u 000.000 kn u 2018. godini

Tablica 3. Pregled po vrstama osiguranja u kojima su društva u 2018. godini uprihodovala premiju

Tablica 4. Ukupna zaračunata bruto premija po društvima (u kn)

Tablica 5. Struktura ukupne premije osiguranja u 2018.

Tablica 6. Zaračunata bruto premija po vrstama osiguranja (u kn)

Tablica 7. Zarađene premije osiguranja za 2018. godinu (u kn)

Tablica 8. Broj osiguranja po vrstama osiguranja

Tablica 9. Ukupna financijska imovina Republike Hrvatske